Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-hээ гарана | № 255 (16478) | 1983 оной ноябриин 5, суббото | Сэн 3 мүнгэн.

КӨЛХОЗНИГУУД, СОВХӨЗУУДАЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭД! ЭРДЭМ УХААНАЙ ҮНДЭҺӨӨР ГАЗАР ТАРЯАЛАН ЭЛДҮҮРИЛГЫН ГУРИМЫЕ ЭДЭБХИТЭЙГЭЭР НЭБТЭРҮҮЛЭГТЫ! ОРООҺО ТАРЯА, ТЕХНИЧЕСКЭ БА ХҮДӨӨ АЖАХЫН БУСАД УРГАМАЛНУУДЫЕ ҮИЛЭДБЭРИЛГЭ ҮРГЭДХЭГТЫ!

ГАЗАРАА, ТЕХНИКЭЕЭ, ҮТЭГЖҮҮЛГЭНҮҮДЫЕ, АЖАЛАЙ БА МҮНГЭН ҺАНГАЙ НӨӨСЭНҮҮДЫЕ ЭЗЭН ЁҺООР АШАГЛАГТЫ! (КПСС-эй ЦК-гай УРЯАНУУДҺАА).

Агуу Октябриин *хүндэлэлдэ*

МИЛЛИОН КУБОМЕТР!

Байгалай модоной баазын хүдэлмэришэд hаяхан миллиондохи кубометр модо буулгажа амжаба. Энэ ушараар болоhон баяр ёhололой митинг дээрэ үйлэдбэриин «Забайкаллес» нэгэдэлэй ахамад инженер Л. Д. Шапхоев, Байгалай модоной баазын директор А. В. Мясников гэгшэд үгэ хэлэхэдээ, модошодые хани халуунаар амаршалhан байна.

В. Г. Гладышевай хүтэлбэрилдэг бригада, крановщик В. В. Васильев миллиондохи кубометр модо ашаха эрхэдэ хүртөө. Эдэнэр лэ нёдондошье миллиондохи кубометр модо ашаhан юм. Социалис мүрысөөндэ эрхим дүнгүүдые туйлаhан Д. А. Сараев Н. Г. Бочкарников хоёрой экипажай модо шэрэжэ асархадань, В. В. Щеркинэй бригада тэрэнииень ябталаа.

Дээрэ дурсагдагша коллективүүдтэ, тиихэдэ капитан В. Г. Ильинэй хүтэлбэрилдэг «Сокрушительный» гэжэ катерай экипажда дурасхаалта вымпелнүүд, мүнгэн шангууд барюулагдаа.

С. БОГУСЛАВСКИЙ.

ТҮРҮҮШҮҮЛЭЙ ТОО ОЛОШОРНО

Агуухэ Октябриин социалис революциин үдэрые манай Ленинскэ комсомолой нэрэмжэтэ нарин сэмбын комбинадай коллектив эршэтэ ажалаараа угтажа байна. Ойн баярай хүндэлэлдэ дэлгэрhэн социалис мүрысөөнэй гурбадахи кварталай дүнгүүд согсологдобо.

Продукци худалдаха даабарияа комбинаднай 100,8 процент дүүргэжэ, түсэбhөө гадуур гурбан миллион шахуу түхэригэй продукци гаргаа. Тэрэ тоодо 298 тонно угаагдаhан ноohон, 12 мянган метр утатай хидгааhан бүд үйлэдбэрилэгдөө. Гурбан жэлэйнгээ даабарие 410 хүдэлмэришэд, дүрбэн жэлэй түсэбые 18 габшагайшуул дүүргээ гэжэ тэмдэглэлтэй. Ажалай үндэр дүнгүүдые туйладаг эрхим хүдэлмэришэд соohоо hамналгын аппарадуудай оператор Т. В. Данчинова, бүд нэхэгшэ В. Д. Яковлева, ноohо ээрэгшэ Е. А. Хантуева гэгшэдые нэрлэлтэй.

Тиихэдэ 27 бригада гурбан жэлэйнгээ түсэбтэ даабарие дүүргэбэ. Ноohо илгалгын цехэй Б. Н. Бальжировагай комсомол-залуушуулай бригада, Г. Б. Бахаровай хүтэлбэрилдэг ноohо угаагшадай комплексно бригада, бүд нэхэгшэдэй В. Д. Фуфачевой, В. Д. Макинай бригаданууд ноohо ээрэлгын цехэй О. Б. Климчугай бригаданууд бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлжэ, социалис мүрысөөнэй манлайда дабшана.

З. ВАСИЛЬЕВА,
ажалай ба салин хүлhэнэй таhагай инженер.

ХЯАГТАҺАА МЭДЭЭСЭНЭ

ТАБАН ЖЭЛЭЙ ТҮСЭБ ДҮҮРГЭБЭ

Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозой ажалшад гүрэндэ таряа худалдаха табан жэлэйнгээ түсэбтэ даабарие бэелүүлhэн тухайгаа элидхэбэ. Энэ амжалтада Ленинэй ба Ажалай Улаан Тугай орденуудай кавалер, колхозой түрүүлэгшэ А. Н. Соковиковой габьяа горитойхон юм.

Байгша ондо ранжуровайхид дүн хамта 72449 центнер таряа хуряагаа. Ургасань дунда зэргээр гектар бүриhөө 19,8 центнертэ хүрөө. Түрүү механизатор П. А. Ванчиковай бригада гектар бүриhөө 22,5 центнер ороohо таряа хуряажа, ажахы дотороо дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ эрхимлэбэ. Комбайнернууд И. Ф. Савельев, Ф. И. Аносов гэгшэд эрхим дүнгүүдтэйгээр хуряалгаяа дүүргээ. Тэдэнэр тус тустаа 6 мянган центнер таряа сохуулба.

ЭРХИМҮҮД ТОДОРБО

«Дружба» колхоздо таряа хуряалгын хүдэлмэриин дүнгүүд согсологдобо. Баян дүршэлтэй комбайнер С. Намсараев 8900 центнер таряа суглуулжа, социалис мүрысөөндэ илаhанда тоологдобо. «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденто В. Батомункуевай хүтэлбэрилдэг ВЛКСМ-эй XIX съездын нэрэмжэтэ комсомол-залуушуулай бригадын комбайнер Д. Содбоев 8415 центнер ороohо таряа хуряажа, мүрысөөндэ хоёрдохи hуури эзэлбэ. Район дотороо нёдондо чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэhэн, ВЛКСМ-эй ЦК-гай «Алтан залаа» гэhэн хүндэтэ тэмдэгээр шагнагдаhан В. Зандаков 6700 центнер таряа хуряажа, гурбадахи hууридa гараа.

Һаяхан үнгэрhэн хүдөө ажахын түрүүшүүлэй районно зүблөөн дээрэ Д. Содбоев «Социалис мүрысөөндэ илагша» гэhэн дипломоор шагнагдаба.

Е. СУРМАЧ.

СЭЛЭНГЫНХИДЭЙ ЖЭШЭЭГЭЭР

ЗОРИЛГОЁО БЭЕЛҮҮЛХЭБДИ

Манай Үрэжэлэй hүнэй фермэ тиимэшье ехэ бэшэ юм. Хамта дээрээ 190 үнеэдые харууhалдагбди. Эндэ 8 hаалишад ажалладаг. Тэдэнэй олонхинь хэдэн жэлэй туршада хүдэлжэ байна. Тиимэhээ эбтэй зетэй коллектив болонхой. Бидэнэр жэлhээ жэлдэ түсэб даабаряа дүүргэдэгбди. Энэ хэрэгтэ hаалишан бүхэн лэ өөрынгөө горитойхон хубитые оруулха гэжэ оролдодог гээшэ. Үнэн сэдьхэлhээ ажалаа хэжэ, жэл бүри үндэр амжалтануудые туйлагшадай дундаhаа Маргарита Очировна Бадмаевае нэн түрүүн нэрлэлтэй. Тэрэ энэ жэлэйнгээ түсэбые уридшалан дүүргэнхэй. Түсэбhөө гадуур үшөө зуугаад центнер сагаан эдеэ абаха аргатай юм. Үндэр бүтээсэтэ ажалаараа гансашье колхоздоо бэшэ, мүн район соогоошье үнинэй мэдээжэ болонхой. 1977 ондо Маргарита Очировна «Ажалдаа шалгарhанай түлөө» медаляар шагнагдаа hэн. Тэрэ нэгэдэхи классай малшан гэhэн нэрэ зэргэтэй. Нёдондо жэлэй социалис мүрысөөнэй дүнгүүдээр оронойнгоо түб хото Москва, ВДНХ-да ошохо путевкоор шагнагдажа, тиишэ ябажа ерээ. Дүй дүршэлөө залуушуулда халан дамжуулдаг ёhотойл hурган хүмүүжүүлэгшэ юм.

Мүнөө үедэ 1983 оной түсэбые Дулма Николаевна Очирова, Гарма Бадмаевич Ринчинов, Мэдэг Шалхаевна Гатапова, Любовь Зондуевна Буянова гэгшэд дүүргэнхэй. Мүн хамта ажаллажа байhан нүхэдhөө Эхэ-Герой Сэльгэ Жамбаловна Ринчинова, хоёрдохи классай малшан Энгельсина Мутуевна Будаева, комсомол басаган Галина Цыренова гээгдэнэгүй.

Тиигэжэ хамтын хүсэл оролдолгоор фермээрээ энэ жэлэйнгээ түсэбые сентябриин 25-да дүүргээбди. Түсэбhөө гадуур үшөө 700 центнер hү haaxa гэhэн зорилго урдаа табинхай ажалланабди.

Гээгикэдэхи зуhаланhaa саг соогоо, сентябриин хахадаар, үбэлжөөндөө зөөжэ ерээ hэмди. hү hаалияа доошолуулхагүйн тула түрүүшын үедэ шэмэтэ тэжээл малдаа үгэжэ эхилээбди. Хожомынь тэжээл буйлуулдаг цех хүдэлгэгдөө юм. Фермынгээ бэшэ оньhон техникэ түргэнөөр заhабарилаабди. Эндэ Раднажап Буянович Буянов, Гарма Бадмаевич Ринчинов ехэ оролдосотойгоор ажаллаа.

Би фермые даагшын үүргэ дүүргэхэhээ гадна, техникүрэжүүлэгшээр хүдэлдэгби. Бидэ малаа hубайруулхагүй, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ хэрэгтэ ходо анхаралаа хандуулнабди. Һүүлэй жэлнүүдтэ үнеэн бүриhөө тугал абажа түлжүүлхын тула яhала оролдолго гаргагдаа.

Мүнөө жэлдэ таряашаднай үндэр баян ургаса хуряажа абаа, үбhэ, сенаж, силос болон бэшэшье малай тэжээл элбэгээр бэлэдхэгдээ. Илангаяа шэмэтэ тэжээлэй ехээр абтаhанда баяртайбди. Энэ жэлдэ 90 мянган гаран центнер силос бэлэдхэгдээ ха юм. Иимэ ехэ тэжээлэй урдань бэлэдхэгдэhэн ушарые hананагүйб. Гадна үнеэдтэ хартаабха үгтэхөөр хараалагдана.

1983—1984 онуудай малай үбэлжэлгэдэ бэлдэхэ ба тэрэниие эмхитэйгээр үнгэргэхэ, үбэлэй үедэ мал ажалай продуктнуудые үйлэдбэрилгые эрид дээшэлүүлхэ талаар Сэлэнгын районой малшадай гаргаhан үүсхэлые манай фермын hаалишад дэмжэжэ, дээшэлүүлэгдэhэн социалис уялгануудые абаа. Тиихэдэ малай үбэлжэлгын үедэ фермээрээ үнеэн бүриhөө 850 килограммhaa доошо бэшэ hү hааха, үйлэдбэрилэгдэhэн hүнэйнгөө 90 процентыень нэгэдэхи сортоор тушааха гэжэ шиидээбди. Абаhан социалис уялгануудаа нэрэтэй түрэтэйгөөр бэелүүлхын тула бүхы хүсэ шадалаа элсүүлэн хүдэлхэбди.

С. САНХАРОВА,
Баргажанай районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой hүнэй фермые даагша, Буряадай АССР-эй габьяата малшан.

ШАГНАЛ

Марксистско-ленинскэ теориие тайлбарилан ойлгуулха, ажалшадые коммунис ёhoop хүмүүжүүлхэ талаар олон жэлэй туршада аша үрэтэйгөөр хүдэлhэнэй түлөө марксизм-ленинизмын үндэhэ hуурии hургуулиин пропагандист, Загарайн районой Хандагатайн леспромхозой инженер Д. Д. Бадмаев, экономическа hургуулиин пропагандист, Улаан-Үдын районой «Маяк» колхозой ахамад зоотехник А. А. Денисова, Хориин совхозой марксизм-ленинизмын үндэhэ hууриин hургуулиин пропагандист, Хориин районой Улаан-Одоной дунда hургуулиин hуралсалай-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин талаар директорэй орлогшо Ж. Н. Дымбрылова, научна коммунизмын hургуулиин пропагандист, Улаан-Үдын авиапредприятиин авиационно-техническэ баазын инженер А. А. Иванов, научна коммунизмын hургуулиин пропагандист, Захааминай районой Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай үйлэдбэриин таhагай начальнигай орлогшо Н. А. Костенко, «50 лет Октября» колхозой марксизм-ленинизмын үндэhэ hууриин hургуулиин пропагандист, Ахын районой Сорогой дунда hургуулиин түүхын багша Д. И. Литвинцев, марксизм-ленинизмын үндэhэ hууриин hургуулиин пропагандист, Мухар-Шэбэрэй районой «Олон» совхозой тракторно-таряан ажалай бригадын бригадир М. Е. Овчинников, Улаан-Үдын багшанарай училищиин теоретическэ семинарай пропагандист, түүхэ болон обществоведениин багша А. А. Санданова комсомолой полит-hуралсалай пропагандист, Хойто-Байгалай районой «БАМтоннельстрой» управлениин нэгэдэмэл пострайкомой түрүүлэгшын орлогшо М. В. Соколов, экономическа-hуралсалай пропагандист, Бэшүүрэй районой «Победа» колхозой зоотехник Р. А. Смолина гэгшэд КПСС-эй райкомой бюрогой 1983 оной ноябриин 1-нэй тогтоолоор Хүндэлэлэй Ленинскэ грамотаар шагнагдаба.

АГУУ ВОЖДИИН ШЭНЭ ХҮШӨӨ

Үнгэрэгшэ субботын үдэр Петропавловка hууринай хүн зон түбэйнгөө талмай дээрэ олоороо сугларба. Эдэнэрэй дунда орден, медальнуудаа яларуулhан буурал толгойтой дайнай, ажалай, партиин ветерануудаа, хүдөө ажахын түрүүшүүл, училищи болон hургуулиин hурагшад бии. Бултадаа бүлэг бүлэгөөрөө сугларанхай, өөhэд хоорондоо юушьеб даа хөөрэлдэнэ, энеэлдэнэ.

Иигэhээр байтар үдэрэй 11 час болохотой сасуунь, hүр жабхаланта хүгжэм наяржа, бултанай анхарал татаадхина. Уданшьегүй районой партийна, совет, хүдөө ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй ендэр дээрэ гарахадань, эндэ сугларhан хүн зон талмай дээрэ жэрылдэн зогсобо. Энэ хадаа Петропавловка hууриндa Владимир Ильич Ленинэй хүшөө нээлгэдэ зорюулагдаhан митинг болохонь шуу.

Энэ ушараар Зэдын райгүйсэдкомой түрүүлэгшэ В. В. Муруев баярай митинг нээжэ, КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь С. Б. Жаргаловта үгэ үгэбэ. Тэрэ Коммунис партиин ба Совет гүрэниие байгуулагша В. И. Лениндэ хизаарлашагүй дуратай, тэрэниие тон ехээр хүндэлдэг байhанаа районой ажалша ажалай зүгhөө элирхэйлэн мэдүүлээ. «Ленин мүнөөшье амидыhаал haa амиды—манай ухаан, хүсэн, зэбсэг багажа» — гэhэн сэдьхэл хүдэлгэмэ үгэнүүдые нүхэр Жаргалов альга ташалга доро дабтаhан байна.

Һүүлдэнь Гүрэнэй гимнын аялга доро сагаан нэмэргэнь унажа, В. И. Ленинэй дүрэ харагдаба. Хүшөөгэй дүрбэн талада зогсоhон улаан галстугтай пионернүүд Эхэ орондоо үнэн сэхээр алба хэхэбди гэжэ тангариглаба. Эндэ сугларhан хүн зон агуу багшынгаа дурасхаалые ёhолон, нэгэ минутын туршада дуугай зогсоо.

Удаань ажалай ветеранууд hургуулиин hурагшад хүшөөгэй дэргэдэ баглаа сэсэгүүдые табиhан байна.

Д. ДОНДОКОВ.
Зэдын район.

ДҮНГҮҮДЭЭ ГАРГАБА

Улаан-Үдын М. И. Калининай нэрэмжэтэ локомотивна депогой коллектив haйндэрэй урда тээхи социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые согсолбо. Тиихэдээ ашаа зөөлгын түсэб 102 процент дүүргэгдээ гэжэ тэмдэглэгдээ. Локомотивуудай ажалай бүтээсэ 105,9 процентдэ хүргэгдөө. Тэрэшэлэн 8,5 миллион киловатт-час электрын элшэ хүсэн, 184 тонно дизельнэ түлишэ алмагдаа, 4,5 мянган хүндэ поезднууд ябуулагдаа.

Электровозой машинистнүүд Валерий Александрович Кичешкин, Владимир Порфирьевич Валькевич, Владимир Михайлович Тхоров, Виктор Романович Ягодин гэгшэд социалис мүрысөөндэ илаhанда тоологдоо.

В. АВРАМОВА.

СОВЕТ КОСМОНАВТИКЫН ЭЛИТЭ ЕХЭ ТУЙЛАЛТА

ЗАМБУУЛИНАЙ ДАЙДАДА ХАБСАРАЛГЫН ХҮДЭЛМЭРИ ХЭГДЭЭ

ТАСС-ай МЭДЭЭСЭЛ

Замбуулинай дайдые шэнжэлхэ талаар совет эрдэм, техникэ шэнэ амжалта туйлаба. Жолоодогдодог ниидэлгэнүүдэй хэгдэжэ эхилhэнhээ хойшо «Салют-7» гэжэ замбуулинай научна станциин газаа талада уридшалан түсэблэгдэhэн өөрсэ шухаг хабсаралгын хүдэлмэри хэгдээ.

Мэдээсэгдэhэнэй ёhoop «Салют-7» гэжэ замбуулинай станциие удаан саг соо хэрэглэхэ программатай зохилдуулжа, 1983 оной ноябриин 1-дэ космонавтнууд Владимир Ляхов болон Александр Александров станци соohоо газаашаа гаража, наранай элшэhээ хүдэлхэ нэмэлтэ батарей тодхон табиhан байгаа

1983 оной ноябриин 3-да станциин экипаж үшөө дахин замбуулинай дайда руу гаража, наранай элшэhээ хүдэлхэ хоёрдохи нэмэлтэ батарей тодхон табиба. Урда тээнь хэгдэhэн хүдэлмэриин дүй дүршэлые хараада абажа, тусхай түхеэрэлгэ хэрэгсэлнүүдээр бэелүүлэгдэhэн хүдэлмэри Москвагай сагаар 6 час 47 минутада эхилжэ, 2 час 55 минута соо үргэлжэлөө. Залан хүтэлбэрилгын түбэй мэргэжэлтэдтэй нягта холбоо барихаатайгаар экипаж хабсаралгын энэ орёо хүдэлмэри хэбэ. Космонавтнуудые hурган бэлдэдэг Ю. А. Гагаринай нэрэмжэтэ түбтэ ниидэхынгээ урда тээ дэгдэн хөөрэлгын эрхэ байдалай тогтоогдодог гидробассейн соо экипаж энэ хүдэлмэриие бэелүүлжэ туршаhан байгаа.

Замбуулинай дайда руу газаашаа хоёр дахин гаража, дүн хамта 5 час 45 минута соо хүдэлбэ.

Экипажай хүдэлмэреэ амжалтатайгаар бэелүүлhэнэй ашаар станциие электрын элшээр хангадаг түхеэрэлгын хүсэн дээшэлүүлэгдэжэ, эрдэм, техникын шэнжэлгэнүүдэй, туршалгануудай программые нилээд үргэдхэхэ аргатай болоо.

Замбуулинай дайдада хүдэлхэдөө, экипаж скафандрнуудай бата бэхи байhые үшөө дахин шалгаба.

Замбуулинай дайда соо ехэ хэмжээнэй түхеэрэлгэнүүдые хабсарха талаар зохёогдоhон технологиин хоолын хараа зорилготой, мүн хүдэлмэри бэелүүлгын шиидхэбэринүүдэй, онол аргануудай зүб байhые космонавтнууд Ляховай, Александровай хэhэн хэрэг элирхэйлэн баталhан байна.

Замбуулинай дайда соо бэелүүлэгдэhэн өөрсэ шухаг туршалга хадаа Эсэгэ ороной эрдэм, техникын шэнэ туйлалта, Агуухэ Октябриин Социалис революциин 66 жэлэй ойдо Эхэ орондоо бариhан үшөө нэгэ бэлэг болоно.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

ТООСООН БА hУНГАЛТА

МҮНӨӨ ҮЕЫН МЭРГЭЖЭЛТЭДЫЕ БЭЛДЭХЭ

Партиин XXVI съезд дээрэ дээдэ ба тусхай дунда эрдэмтэй мэргэжэлтэдые бэлдэхэ асуудалнууд онсо анхарал хандуулагдаа hэн. Тиихэдэ мэргэжэлтэдые бэлдэлгын шанар дээшэлүүлхэ ба ердэй ажахыда тэдэниие зүбөөр хэрэглэхэ ябадал hайжаруулха тухай заагдаhан байна.

Буряадай хүдөө ажахын институдай партийна организациин hаяхан үнгэргэгдэhэн тоосоото hунгалтын суглаан дээрэ тус дээдэ hургуулиин коммунистнуудай партиин эдэ заабаринуудые ямараар бэелүүлжэ байhан тухай хараа үзэгдөө. Тиихэдэ тоосоото гурбан жэлэй туршада институдай парткомой болон хоорондын зүгhөө hуралсалай хүдэлмэриие hайжаруулгада ехэ анхарал хандуулагдаа гэжэ тэмдэглэгдээ. Эдэ жэлнүүдтэ hуралсалай материально-техническэ бааза бэхижүүлэгдээ. Жэлhээ жэлдэ залуу мэргэжэлтэдые hургажа байhан багшанарай мэргэжэл шадабари дээшэлээ. Институтда хүдэлдэг гурбан зуу гаран багшанарай 12-нинь эрдэмэй докторнууд болон профессорнууд, 168-ниинь эрдэмэй кандидадууд болон доцентнууд. Мүнөө институтда партийна организаци 348 коммунистнаа бүридэнэ.

Бүхы факультедүүд болон кафедранууда проблемнэ hуралсалда шэнжэлэн оролго эмхидхэгдээ. Энээнтэй дашарамдуулан hуралсалай түсэбүүд табигдана, лекцинүүд бэлдэгдэжэ, практическа хэшээлнүүд үнгэргэгдэнэ. Мүн hаа студентнүүд республикын түрүү колхоз, совхозуудай ажал хэрэгүүдтэй танилсажа, эдэнэй жэшээ дээрэ дипломно болон курсовой хүдэлмэринүүдые дүүргэнэ. Энэ хэрэг ветеринарна, зооинженернэ, агрономическа факультедүүдтэ багшанар hайнаар ябуулагдадаг. Теоретическэ hуралсалые ажабайдалтай нягта холбоотой болгохын тула республикын түрүү ажахынуудта институдай кафедрануудай филиалнууд бии болгогдонхой. Жэшээнь, Бэшүүрэй районой «Победа» колхоздо экономикын, ажалай эмхидхэлэй болон хүтэлбэриин кафедрануудай филиалнууд муу бэшээр хүдэлнэ. Хориин районой Үдын совхоздо хони үсхэбэрилгын ба экономикын, Буряадай проектно-шэнжэлгын станцида агрохимиин кафедрын филиалнууд эмхидхэгдээ. Тиигэжэ эрхим hайнаар hурдаг хүбүүд, басагадай тоо олошороо. hүүлэй жэлнүүдтэ институдай багшанар хүдөө ажахын үйлэдбэриие саашадань хүгжөөхэ талаар научно-шэнжэлгын хүдэлмэри үргэдхөө. Энэ хэрэгтэ дээдэ hургуулиин 40 кафедра, шэнжэлгын станциин хүдэлмэрилэгшэд хабаадуулагданхай. Мүн ажахын договорой ёhoор институдай научно-шэнжэлгын сектор хүдэлмэрилэгшэд түрүү дүй дүршэл таряан, мал ажал дээрэ нэбтэрүүлнэ.

БАМ шадар хүдөө ажал эрхилхэ, тусхайлбал, огородой ургамалнуудые эндэ таряжа нэгэ гектарhаа 250—300 центнер капустын, 100—200 центнер хартаабхын, пленкэр хушагдаhан теплицын нэгэ дүрбэлжэн метр бүринhөө 15 килограмм үгэрсэ абаха зорилготойгоор хэрэгжэжэ байhан шэнжэлгэнүүд урагшатайгаар ябуулагдана. Мүн овощной ургаса дэлгэрүүлхэ талаар Загарайн районой Онохойн совхоздо туршалганууд үнгэргэгдэнэ.

Институдай багшанар газар тараланай зональна системэ, механизированна үүлтэрээр малые олошоруулан үсхэбэрилгын, хонидые элдэб үбшэнhөө hэргылэн эмшэлхэн, поточно-цехэй hүү үйлэдбэрилгын талаар дурадхалнуудые бэлдэлгэдэ горитойхон хубитаяа оруулhан байха юм. Эндэ нүхэр К. Т. Мункоев, А. Ц. Балдуев, Н. Д. Николаев, А. Ц. Лхамажапов, В. А. Шабаев, С. Н. Балдаев, С. А. Кириллов, В. Л. Минеев, Б. Б. Дашибалов, Ц. Д. Дагбацыренов гэгшэд аша үрэтэйгөөр хүдэлнэ.

Мүнөө ажахын договорой ёhoор хэрэгжэhэн хүдэлмэриин ашаар Хориин районой Үдын совхозой хонидой үүлтэр hайжаруулагдаа. Хэрбээ хонин бүриhөө абтажа байhан ноохоной шэгнүүр 1980 ондо 3,15 килограмм байбал, 1983 ондо 3,64 килограммда хүрэhэн байна. Тус ажахыда үүлтэртэ малай фермэ байгуулагдажа, жэл бүри 800—1500 толгой дээдэ классай түлгэнүүдые худалдадаг болоо. Үүлтэр hайжаруулгын хүдэлмэри саашадааа шье үргэлжэлүүлэгдэhээр.

Мухар-Шэбэрэй «Эрдэм» совхоздо мүн лэ хэдэн үүлтэртэ отаранууд бии болгогдоо. 1980 ондо тус ажахы 528,1 центнер нооho үйлэдбэрилhэн hаа, 1983 ондо 610,4 центнертэ хүргөө. Үүлтэр hайжаруулха хүдэлмэриие эрхилhэнэй ашаар Түгнын МТФ үүлтэртэ фермэ болгогдохоор зуршалагданхай.

Хэжэнгын районой ажахынууд хоорондын «Баянгол» гэжэ предприятида сабшалан hайжаруулха талаар дурадхалнууд зохёогдоо, үбhэ, силос, сенаж, гранул тэжээл бэлэдхэлгэдэ шэнэ технологи нэбтэрүүлэгдэнэ.

Сэлэнгын районой XX партсъездын, Зэдын районой XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозуудта, Хориин районой Үдын совхоздо газар таряалангай хүрьhэ хамгаалха системэ нэбтэрүүлхэ хүдэлмэринүүдтэ институдай багшанар хубитаяа оруулна. Гадна хэдэн ажахынуудта таряан болон мал ажалда бригадын подрядай гурим нэбтэрүүлгэдэ түhа хүргэгдэнэ. Эрдэм наукын туйлалтануудые түрүү дүй дүршэл эдэ ажахынуудта нэбтэрүүлhэнэй ашаар 1982 ондо 813,9 мянган түхэригэй олзо доход оруулагдаа.

Гэбэшье тоосоото суглаан дээрэ элидхэл хэhэн институдай парткомой секретарь **В. Ц. Будажапов** hуралсал болон хүмүүжүүлгын хүдэлмэри hайжаруулха, эрдэм шэнжэлгэ ябуулха, хүдөө ажахын үйлэдбэридэ нүлөөлхэ талаар хэрэгдэhэн юумэн тухай хэлэхэ зуураа, гол анхаралаа бии байгаа дутуу дунданууудые усадхаха зорилгонуудта хандуулаа.

Зарим студентнүүдэй зүгhөө хэшээлээ гээхэ, ниитын журам эбдэхэ, муугаар hураха, даалгабаридаа хайша хэрэгээр хандаха ушарнууд усадхагдаагүй. Тиигэжэ студентнэрэй институдаа олоороо орхижо ошоhонhоо, мүн эндэhээ гаргуулhанhаа боложо, үнгэрhэн гурбан жэлдэ арадай ажахыда мэргэжэлтэдые эльгээхэ түсэб дүүргэгдээгүй. Энэ талаар зооинженернэ механизациин факультедүүд гээгдэлдэ ороо. Институт дүүргээд, заагдаhан газартаа хүдэлхөөр ошоогүй мэргэжэлтэд үшөөл ушарhаар. Жэшээнь, hүүлэй гурбан жэлэй туршада Буряадай АССР-эй хүдөө ажахын министерствын мэдэлдэ 490 хүн ябуулагдаhан hаа, өөрынгөө мэргэжэлээр 305 хүн хүдэлнэ. Нёдондо дүүргэhэн 572 залуу мэргэжэлтэдhээ, 416-ниинь лэ хүдэлхэ газартаа ерэhэн байха юм. Энэ ушар студентнүүдэй дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин үшөөл hула байhые гэршэлнэ.

Ерээдүйн мэргэжэлтэдые бэлдэлгэдэ hуралсалай бүхы онол арганууд хэрэглэгдэнэгүй, илангаяа үйлэдбэритэй нягта холбоотойгоор үнгэргэгдэдэг хэшээлнүүд үсөөн. Студентнэрые эрдэм шэнжэлгын хэрэгтэ хабаадуулха талаар багшанарай зүгhөө оролдолго багаар гаргагдана. Тэдэнэрэй дипломно болон курсовой хүдэлмэринүүд ёhото ажабайдал дээрэ үндэhэлэгдэнэгүй. Энэнь юун дээрэhээ болоноб гэхэдэ, зарим багшанар өөhэдөө үйлэдбэритэй бага холбоотой, научно-шэнжэлгын хүдэлмэри хэнэгүй гэжэ шүүмжэлэгдээ.

Студентнэрэй практика гараха, шэнжэлгын хүдэлмэри хэхэ зорилготойгоор байгуулагдаhан «Байгал» учхоз өөрынгөө үүргые мүнөө дээрээ хүсэд бэелүүлнэгүй гэжэ тоосоото-hунгалтын суглаан дээрэ үгэ хэлэhэн институдай проректор **С. Н. Балдаев** тэмдэглээ. Тиимэhээ энэ ажахыда агрономическа, механизациин, экономическа факультедэй багшанар болон студентнүүд ехэ туhаламжа үзүүлжэ шадаха ёhотой гэжэ заагдаа.

Экономикын факультедэй декан **В. Г. Максимов** студентнүүдэй үйлэдбэриин практикые зүбөөр эмхидхэхэ асуудалда онсо анхарал хандуулаа. Тиихэдээ тэрэ хүдэлмэриие хүдөө ажахын үйлэдбэриин бүхы циклнүүдтэ тааралдуулан үнгэргэбэл, hайн байгаа гэжэ тоолоно.

Суглаан дээрэ үгэ абаhан агрономическа факультедэй партбюрогой секретарь **Д. Д. Хингеев** багшанарай, эрдэмтэдэй наукын туйлалтануудые болон ажалай түрүү дүй дүршэлые колхоз, совхозуудта нэбтэрүүлжэ байhан жэшээнүүд тушаа хөөрөөд, олонхи ажахынуудта энэ хэрэг үшөөл муугаар ябуулагдана, тэрэниие hайжаруулхын тула институдай коллективэй үүргэ дээшэлүүлхэ тухай тоггоо.

Ветеринарна факультедэй партбюрогой секретариин орлогшо **Б-Н. Б. Цыдыпов** институдай дэргэдэхи клиникын талмайе үргэдхэхэ, мүн город шадархи ажахынуудта тус клиникын филиалнуудые бии болгохо асуудалнуудые табяа. Суглаан дээрэ үгэ хэлэhэн коммунистнууд **Ф. Л. Гатапов, С. А. Кириллов, А. Ц. Балдуев** гэгшэд студентнүүдэй дунда ябуулагдадаг хүмүүжүүлгын болон үзэл сурталай хүдэлмэриие нарижуулха, тэдэнэрые ниитын хүдэлмэридэ, соёлой болон спортын кружогууд, секцинүүдтэ бүгэдөөрнь хабаадуулха, студентнүүдэй отрядуудта онсо анхарал хандуулха тухай тогтоhон байха юм.

Тоосооото-hунгалтын суглаанда КПСС-эй обкомой наукын ба hуралсалай эмхи зургаануудай таhагые даагша **Л. Я. Похосоев** хабаадажа, үгэ хэлээ. Мүн энэ суглаанда КПСС-эй Железнодорожно райкомой секретарь **Б. А. Чеботарев** хабаадаа.

Суглаан дээрэ партийна комитет, Железнодорожно районой XXIII партийна конференцидэ хабаадаха делегадууд hунгагдаа. Партийна комитедэй эмхидхэлэй заседани дээрэ парткомой секретаряар **Б. П. Савельев** hунгагдаhан байна.

С. РИНЧИНОВ.

ЗАЛУУШУУЛЫЕ АЛИ БОЛОХООР ДЭМЖЭХЭ

Сэлэнгын совхозой партийна организаци КПСС-эй 85 гэшүүд болон гэшүүндэ кандидадуудhаа бүридэн нэгэдэнэ. Энэмнай үйлэдбэриин байдалда, ажалай эмхидэлдэ, ажалшадые хүмүүжүүлгэдэ ехэ нүлөө үзүүлжэ шадаха хүсэн ха юм даа. Зүгөөр бодото байдалhаань харaад үзэхэдэ, үйлэдбэриин шиидхэхы участогуудта коммунистнууд үшөө үсөөн гэжэ тоосоото hунгалтын суглаан дээрэ тэмдэглэгдэhэн байна. Тусхайлбал, 18 механизатор болон 14 малшадhаа бусадынь гол түлэб үйлэдбэридэ хабаадахаяа болиhон ветеранууд байха юм.

Коммунистнуудай ерээдүйн залуу халаание хүмүүжүүлхэ тухай суглаан дээрэ тодорхой хөөрэлдөөн болоо.

— Залуушуулай дунда үзэл сурталай болон хүмүүжүүлгын хүдэлмэри аша үрэтэйгөөр, саг үргэлжэ ябуулагданагүй, — гэжэ үнинэй коммунист **Т. Т. Шишмарев** суглаан дээрэ хэлэбэ. —Малай тэжээл бэлдэхэ манай звенодо, жэшээлхэдэ, намhаа ондоо нэгэшье коммунист үгы байжа, бүтээсэ ехэтэй ажалай жэшээ харуулха, залуушуулда нүлөө үзүүлхэ арга боломжо байгаагүй. Тэрэнhээ уламжалан, ажалай журам зарим ушарта бүдүүлигээр хазагайрулагдаhан байна. Партийна комитедэй зүгhөө тэжээл бэлэдхэлгын үедэ олонхи звенонуудта зохихо туhаламжа үзүүлэгдээгүй, хиналта hула байгаа. Жэшээлхэдэ, витаминтай ногооной гурил татаха агрегадайхид мүнөө жэл муу журамтайгаар хүдэлжэ, бирагүй продукци үйлэдбэрилhэн байна. АВМ даажа абаhан коммунист В. В. Хайруллин өөрөө журамгүйдэжэ, залуушуулда муу жэшээ харуулаа. Тиихэдэ партком дары хэмжээ абаагүй бшуу.

Оролдосотойгоор хүдэлдэг, жэшээтэ журамтай комсомол- залуушуул манай совхоздо олон. Тэдэнэрые хүмүүжүүлэн hургажа, үйлэдбэриин шиидхэхы участогууд дээрэ хүдэлгэхэ, харюусалгатай даабари үгэхэ, тэрэнэй дүүргэлтые хиихэ, партида абахаар бэлдэхэ талаар хүдэлмэри партийна комитет саг үргэлжэ ябуулха ёhотой байгаа, — гэжэ коммунист, ажалай ветеран **Б. Ц. Шарапов** хэлэхэ зуураа, мүн лэ ажалай журам бэхижүүлхэ асуудал тушаа тогтобо.

Техникэдээ эзэн бусаар хандаха жэшээнүүд бии. Олон жолоошод, трактористнууд даажа абаhан техникээ ходо гэрэйнгээ газаа байлгажа, үмсын зөөри мэтээр хэрэглэнэ. Зарим механизаторнуудай журам hула. Тиимэhээ тэдэнэй дунда коммунистнуудай нүлөө үргэдхэхэ, эрхим механизаторнуудые партида абахаар зууршалха ёhотойбди.

— Үйлэдбэриие хүтэлбэрилдэг дунда шатын кадрнууд болон мэргэжэлтэдэй партийна журам мүнөө үедэ эрилтэдэ харюусанагүй, — гэжэ ахамад ветврач коммунист **В. Д. Аюшеев** хэлэбэ. — Фермэ, бригада дээрэ удаан байжа, тодорхой хүдэлмэри хэнэгүй, тэдэнэр ябууд, түргэн зуурын командировкын гуримаар хүдэлдэг болошонхой. Отделениин мэргэжэлтэд үйлэдбэриин газар дээрэ байрладаггүй, харин заатагүй совхозой түб hууринда түбхинэнхэй байдаг. Тэрээн уруугаа ошохын тула транспорт бэдэржэ, хайран сагаа хиидэ хосоргоожо ябадаг гээшэ. Иигээд байбал, ажалаа эрид hайжаруулжа болохогүй гэжэ hананаб. Тэрэшэлэн мэргэжэлтэдэй дунда коммунистнууд үсөөн гэжэ тэмдэглэмээр. Тиимэhээ партийна организациин нүлөөнь hула. Мэргэжэлтэдэй харюусалгые дээшэлүүлхэ шэглэлтэйгээр шэнээр hунгагдаhан партком эрид шууд хэмжээнүүдые абаха бээзэ гэжэ найданаб.

— Иимэ асуудалнуудые коммунистнууд тон зүб табина, — гэжэ совхозой директор **Б. Б. Аюшеев** хэлээ.

— Үнэхөөрөөшье, үйлэдбэриин шиидхэхы участогуудта хүдэлдэг зоной дундаhаа эгээн эрхим залуу хүдэлмэришэдые партиин зэргэдэ абаха, тэдэнэрые hурган хүмүүжүүлхэ хүдэлмэри партиина комитет үргэнөөр ябуулха уялгатай. Тэрэшэлэн ниитын организацинуудай хүдэлмэриие хүтэлбэрилхэ хэрэгые эрид hайжаруулха саг тулажа ерээ. Тоосоото үедэ комсомолой, профсоюзай организацинууд, арадай хиналтын бүлэг, эхэнэрнүүдэй совет гэхэшэлэн ниитын эмхинүүд үйлэдбэриин байдалда нүлөө үзүүлмээр хүдэлмэри ябуулжа шадаагүй. Социалис мүрысөөнэй эмхидхэл hанаhанда хүрэнэгүй. Мүрысөөнэй дүнгүүд олоной анхаралда соносхогдоногүй. Эдэ дутагдалнуудые хараадаа абан, совхозой шэнэ партком партиино- эмхидхэлэй болон политическэ хүдэлмэриие эрид hайжаруулха уялгатай гэжэ hананаб.

Суглаанда хабаадаhан бүхы коммунистнууд эдэбхи үүсхэлтэйгээр хөөрэлдөөндэ хабаадажа, дурадхал, hанамжануудаа хэлэhэн байна. Партийна комитедэй секретаряар дахинаа hунгагдаhан **Н. Б. Цыбиков** коммунистнуудай оруулhан дурадхалнуудые, хэhэн шүүмжэлхы ажаглалтануудые шэнжэлхэ, хүдэлмэриеэ саашадань hайжаруулха үг зорилготойгоор хүдэлхэбди гэжэ мэдүүлбэ.

Н. НАМСАРАЕВ,
манай корр.

АЖАЛАЙ ТҮРҮҮШҮҮЛ— ПАРТИИН ЗЭРГЭДЭ

КПСС-эй Железнодорожно райкомой ээлжээтэ бюро дээрэ районой партийна организацинуудай үйлэдбэриин түрүүшүүлые КПСС-эй гэшүүндэ болон гэшүүндэ кандидадаар абаhан шиидхэбэринүүд баталагдаба. Тэдэнэй ехэнхидынь хүдэлмэришэн ангиин эрхим түлөөлэгшэд гээд онсо тэмдэглэлтэй. Жэшээнь, Н. В. Сангина прибор бүтээлгын үйлэдбэриин нэгэдэлэй түрүүшүүлэй нэгэн юм. Партиин гэшүүн болоhон Нина Владимировна халаанайнгаа даабарине саг үргэлжэ үлүүлэн дүүргэдэг, эрхим шанартай продукци тушаадаг, ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаададаг. Коммунист Сангина цехэй «Комсомолой прожекторэй» түлөө харюусалгатай.

Тэрэшэлэн районой предприятинуудай хүдэлмэришэд Г. В. Ермолаева, Т. Н. Галданова, И. Г. Иванова болон бусад ажалай түрүүшүүл болоhоор үнинэй юм.

Партиин Железнодорожно райком энэл бюро дээрээ эгэшэ дүү хоёр Нина Николаевна Гайдук, Любовь Николаевна Ахтёркина гэгшэдэй нэгыень партиин гэшүүндэ, нүгөөдыень КПСС-эй гэшүүндэ кандидадаар абаба. Н. Н. Гайдук 2-дохи пищеторгын ахалагша экономистаар ажаллана, харин Л. Н. Ахтеркина прибор бүтээлгын үйлэдбэриин нэгэдэлэй туршалга ба шалгалта хэдэг таhагай лаборант юм. Тэдэнэр хоюулан ниитын хүдэлмэридэ угаа эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг байhаараа нүхэдэйнгөө дунда онсо шалгардаг байна. Жэшээлхэдэ, эгэшэ дүү хоёр хүдэлжэ байhан газарайнгаа комсомолой организациин бэелүүлдэг хэмжээ ябуулгануудта заатагүй хабаадалсадаг. Нина Николаевна комсомолой кружогой пропагандист, предприятиингаа профсоюзай комитедэй комсомолой организациин бюрогой гэшүүн юм. Любовь Николаевна предприятиингаа залуу үетэнэй дунда соёлой хүдэлмэри ябуулха хэрэгтэ горитой хубитаяа оруулжа байдаг. Мүн тэрэ «Испытатель» гэжэ ханын газетын редколлегиин гэшүүн. Тиихэдэ Л. Н. Ахтеркина мүнөө Зүүн Сибириин технологическа институдта үдэшэндөө hурана.

Д. ДАМБАЕВ.

hУУРИН ДЭЭРЭЭ БУЙЛУУЛНА

Хийумаа олтирог дээрэ баригдаhан hүнэй завод продукци үгэжэ эхилээ. Эндэ hү хүргэхэ байра ашаглалгада оруулагдаа юм.

10 мянга шахуу хүнэй ажаhуудаг олтирог дээрэhээ hү буйлуулхын тулада ехэ газар энээнэй урда тээ зөөдэг байhан юм. Харин hүүлдэнь зөөхэй, ээзгэй болон бусад продуктнууд худалдан абагшадта гэдэргэнь эльгээгдэдэг байhан. Мүнөө hү нишэ тиишэнь зөөhэнэй хэрэггүй болоо. Юуб гэбэл, hуурин дээрээ hүн буйлуулагдана.

Энэ табан жэлдэ социально-экономическа хүгжэлтын түсэбэй ёhoор Моонзундска архипелагай олтирогууд дээрэ нэн түрүүн нютагай, загаhанай ба мяха-hүнэй промышленностиин предприятинуудай үйлэдбэриин бааза эли бодо бэхижээ юм. Түрүүшын ээлжээндэ хэрэглэгдэдэг зарим эд бараа ехэ газарhаа hураггүй багаар зөөгдэнэ. Юуб гэбэл, hуурин дээрээ үйлэдбэрилэгдэдэг болоо бшуу.

(ТАСС).

Маркел Манчутович Мантыков Ленинэй орденто локомотив-вагон заhабарилгын заводой шэрэм шудхалгын цехтэ 1961 онhоо формовщигоор хүдэлжэ эхилhэн юм. Удаан саг соо мастераар ажаллаад, 1977 онhоо үйлэдбэриин талаар цехэй начальнигай орлогшоор хүдэлжэ байнхай.

1978 ондо Зүүн Сибириин технологическа институдай үдэшын отделени дүүргэhэн. Тэрэ нэгэнтэ бэшэ цехэй партийна организациин секретаряар hунгагдаhан юм.

Ажалай Алдар Солын III шатын орденоор, «Шэн габьяата ажалай түлөө. В. И. Ленинэй түрэhөөр 100 жэлэй ойдо» гэhэн дурасхаалта медаляар, Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаhан байха юм.

М. М. Мантыков Агууехэ Октябриин Социалис Революциин 66 жэлэй ойн хүндэлэлдэ ажалай вахтада жагсажа, үндэр амжалтануудые түйлаа.

В. МУЛЛЕРАЙ фото.

Алдарта суугай дали…

БОЛОhОН ХЭРЭГ ТУХАИ БОДОЖ…

Шэнэхэн, бүри hая зохид байhан квартира соо мүнөө боожо оёhон юумэнүүдые, хайрсагуудые эмхи гуримгүйгөөр табижархинхай байна. Тэрэнэй эзэн мэгдэнги, уруу дуруу хэбэртэй. Гурбан жэлэй саада тээ Владимир Назарович Плетень гэр бүлэтэеэ баяраар халиhан, холын бодолдо абтаhан БАМ нүүжэ ерээ бэлэй. Приднепровско түмэр замай Запорожско отделенидэ хүдэлжэ, бага бэшэ … хой hэн. Юhэн … на хүдэлмэридэ … бэлиг шадабари, … БАМ дээрэ хэрэг… даhан байгаа. Гэ… тушаалhаа сүлөө… та барилгаhаа … баатай болоо.

«Намда ёhоо бусаар хандаа. Манай отделениин начальник Погребной доторойнгоо муу юумые элирхэйлхэдэ дурагүй юм» гэжэ «Правда» газетэдэ эльгээhэн бэшэг соогоо В. Плетень бэшээ.

Үнэхөөрөөшье энэ хүн тушаа гаргаhан аашадань зүрюу ябадал, ойлгогдоогүй юумэнүүд олон. Байгал-Амарай түмэр замай Хойто-Байгалай отделенидэ түрүүн аюулгүй ябадалые сахиха талаар хинан шалгагшаар, тиигээд ябасые эрхилхэ таhагай начальнигай орлогшоор тэрэ хүдэлмэрилөө. Управлениин парторганизациин секретаряар тэрэниие hунгаhан байна. Гурбан жэлэй туршада тэрэнэй ажалай дэбтэр соо баясхалан хүргэhэн тухай оло дахин бэшэгдэнхэй. Гэнтэ—сүлөөлэгдэhэн тухай тэмдэглэл.

Юун болоо гээшэб?

Элдэб хуули буса ябадалнуудтай ушарhан В. Плетень тэдээн тухай партиин Северобайкальскын горкомдо, Буряадай обкомдо, Байгал-Амарай түмэр замай начальнигта, Байгал-Амарай болон Хойто-Байгалай транспортна прокурорнуудта бэшэhэн байгаа. Тэрэ дан эрид байжа, тааруу үгэнүүдые олонгүй, хороо бусалhандаа хэн нэгэндэ зүб бэшэ сэгнэлтэ үгэhэн байжа магад. Гэхэ зуура тэрэнэй бэшэг соо шухала юумэнүүд тухай үгүүлэгдэhыень арсашагүй. «Нэгэдэхи номерой объектые» барилhан түүхэ тухай дурдаял даа.

Хойто-Байгалай отделени hаяhай. Коллектив ехэ, 3000 шахуу хүнүүдтэй. Гэхэ зуура социально-соёлой, ажаhуудалай эмхи зургаануудые барилга гээгдэлдэ ехээр оронхой. Профсоюзай комитедтэ байра эрhэн, ниитын байрада оруулхые гүйhан мянга хахад, үхибүүдэй саадта—500 мэдүүлгэ оронхой. Поликлиникэ болон больница үбшэнтэнөөр үлүүсэ дүүрэн. Нэгэшье клуб, спортзал байхагүй. Северобайкальскда мүнөө болотороо вокзал үгы.

Гэхэ зуура харгын отделениин начальник А. Погребной «нэгэдэхи номерой объект» гэжэ ташха ондоо шэнэ барилгые нэрлээ.

100 hууритай хүдэлмэришэдэй хамтын байра барихын тула Зам харилсаанай министерство энэ отделенидэ хэдэн зуун мянган түхэриг мүнгэ hомолhон байгаа. Харин Погребной Байгалай эрьеын үзэсхэлэн зохид газарта дүрбэн гэр, үшөө нэгые Хара далайн эрьедэ бодхоохо гэжэ дура зоргоороо шиидэбэ.

Шэб шэнэхэн дүрбэн дача үни бэлэн болонхой. Тэдэнэр хашаалагданхай, асфальтаар хушаhан харгыгаар хоорондоо холбогдонхой, мебель табятай. Байгалай эрьеын тэрэ үзэсхэлэнтэ газарта гансал бассейнтэй баани дутаад байба. Энээндэ үшөө 40 мянганhаа бага бэшэ мүнгэн хэрэгтэй болохо гэжэ Погребной багсаамжалба. Хааhаа тэрэниие ололтойб? Дохёо дамжуулгын ба хэлхээ холбооной дистанциин начальник В. Недобрин гэгшые уриба. Гартань саарhа барюулаад, иигэжэ хэлэбэ:

— Энэ Москваhаа эльгээгдэhэн телеграммын ехэ бэшэг. Энээниие дары Северобайкальскын Стройбанкын отделенидэ телеграммаар дамжуулха ёhотойт. Тэрээнтээ хамта минии нэрэ дээрэ эгээл иимэ телеграмма сохигты.

Уданшьегүй Стройбанкын эндэхи отделени «Москваhаа» «баани барилгада мүнгэ үгэгты» гэhэн захиралтатай хуурмаг телеграмма «абаба».

Эндэ «нэгэдэхи номерой объект» гэжэ нэрлэгдэhэн барилга тайгын дулаан бороогой hүүлээр ургаhан hархяаг шэнгеэр түргөөр бодошобо. Гэхэ зуура хуурмаг хэрэгынь уданшьегүй булшангаар булталба. Эндэхи милициин отделениин мүрдэгшэ В. Осадчий эдэ бүгэдые нарин нягтаар шалгаад байхадаа, Погребной албанай талаар гэмтэ ябадал үйлэдөө гэhэн тобшолол хэбэ. Тэрэ хэрэгые районууд хоорондын прокуратурада ябуулба. Милициин хүдэлмэрилэгшэд, городой, олониитэ гайхахын ехээр гайхабад. Ниитын байрые ба бааниие барилгада албанай тушаалай талаар ямаршье хорото ябадал отделениин начальнигай зүгhөө гаргагдаагүй гэhэн ташха ондоо hанамжа прокурор А. Яковлев хэhэн байна. Тиигээд уголовно хэрэг үүсхэлгэдэ арсалта хэбэ.

Погребнойн дура зоргоороо хэhэн үшөө нэгэ үйлэ анхарагдангүй үлэшоо. Үнгэрhэн үбэл отделениин бензинэй фонд дууhашаба. Тиихэдэнь Кунерма станцида түлишэтэй байhан составhаа горючитай хоёр цистернэ мулталхыень, тэрэнээ түмэр замшадай хэрэгсэлдэ гаргашалхыень Погребной захирба. Энэ үнэтэй сэнтэй горючи Нижнеангарскын нефтебазада, харгы баригшадай коллективтэ хүлеэгдэжэ байгаа. Хэдэн арбан мянган түхэригэй хохидол ушаруулагдаба. Тэрэл мүрдэгшэ В. Осадчий элирхэйлэн хараhан материалаа энэ ушарта Хойто-Байгалай транспортна прокурор А. Рожковто барюулба. Гэбэшье харгын отделениин начальнигай «тоомгүй ябадалые» обёороогүй.

Ехэ үршөөлдэ хүртэhэн Погребной угаа баясаба. Тиин мүрдэгшэ В. Осадчий ба милициин начальник А. Недозеров гэгшэдые харюусалгада хабаадуулха тухай асуудал партиин горкомдо табиба.

Эдэ бүгэдые нарин нягтаар шүүн хаража үзэхын орондо горкомой эмхидхэлэй таhагые даагша П. Митясов лахадаа хоб зөөдэг Плетениие дэмжэнэт, партиин горкомой бюрогой гэшүүн Погребнойдо таамагаар хандабат гэжэ сэдьхэлээ ханаагүй байhанаа милициин хүтэлбэридэ эридээр мэдүүлбэ.

Погребнойе иигэжэ харгалзалга юрэ болоhон ушар гү? Бэшэл гэжэ hанагдана, «Нэгэдэхи номерой объектын» нэгэ коттеджые горкомой нэгэдэхи секретарь Л. Табалаев мүнөө болотороо эзэлhээр.

Хуули буса ябадал гаргаhан тухай мэдээсэгшэдтэ отделениин начальник эдэбхитэй «добтолго» хэжэ оробо. Плетень муу хүдэлмэрилэгшэ, хоб зөөгшэ гэжэ байгаад. Погребной ходо дабтадаг болоо. Халтад лэ гэбэл шалтаг олоод лэ байха. Управлениин аппарадай партийна эхин организациин өөдэгүй байhаниинь харамтай. hая болоhон нэгэ суглаан дээрэ Погребнойн хашалта доро ямаршье үндэhэ баримтагүйгөөр В. Плетениие партиhаа гаргаха гэжэ коммунистнууд гараа үргэhэн байна. КПСС-эй Северобайкальскын горком энэ ушарта ехэ гайхамаар хандаба. Энэ зүришэлдөөтэ хэрэгые шэнжэлэн харахын, коллектив доторхи байдалые hайжарулхын орондо горком hэмээхэн... В. Плетениие партийна бүридхэлhөө гаргажархиба.

Погребной хадаа партийна эхин организацине, узелай партийна комитедые тоохоёо болинхой. Узелай парткомой гэшүүн байха зуураа, тоосоото үедэ болоhон 29 заседаниин оройдоол табандань байгаа. Харгын отделенидэ мүнөөшье аюул сахиха хэрэг муу байдалтай, ажалай журам эбдэлгэ үсөөрнэгүй, отделениин начальнигай зүгhөө албануудай хүтэлбэрилэгшэдтэ бодото эрилтэ табигданагүй.

Ажалша коллективэй хахадынь 30 наhа гүйсөөгүй залуушуул. Хоёр жэлэй урда тээ комсомолой габшагай отряд Северобайкальск ерээ hэн. 208 залуу ашаглагшад, заhабарилагшад шэ…

ХАМТЫН ПОДРЯДАЙ АШААР

СТАВРОПОЛЬ. Ставрополиин Кочубеевскэ районой Чапаевай нэрэмжэтэ колхоздо Социалис Ажалай Герой, СССР-эй Гүрэнэй шангай лауреат И. Нагорнын хүтэлбэрилдэг оньhожоруулагдамал комплексно отряд хамтын подрядаар хүдэлhэнэй ашаар, горитой амжалта туйлаба. Тус коллектив 42,5 мянган тонно свекло саахарай заводто эльгээхэ түсэбтэй аад, 62,5 мянган тонно эльгээгээ. 1500 гектарай туд бүриhөө 450 центнер свекло хуряаhан байна.

Үшөө хэдэн жэлэй саада тээ хизаар дотороо эгээ түрүүлэн тус колхоздо бригадануудаар, багахан участогуудаар свекло тарихаяа болиhон юм. Мүнөө ехэ полинуудта тарилга хэгдэнэ. И. Нагорнын ба тэрэнэй нүхэдэй мэдэлдэ бүхы таряалан үгтэнхэй. Тракторай агрегадуудта хүдэлхэдэнь зохид болоо, халаанай бүтээсэ дээшэлээ. Колхоздо бага гаргаша хээд, үндэр дүнгүүдые туйладаг байhаниинь дэмы бэшэ. Хабарhаа эхилээд, намар хүрэтэр 1 центнер свекло үйлэдбэрилгэдэ дунда зэргээр оройдоол 13 минута хүдэлмэ…

ЭДЭБХИ ҮҮСХЭЛҺЭЭ ЭХИТЭЙ

харьлаата газар дээрэ Итанцын леспромхоз, «Прибайкалец» колхоз болон бусад эмхинүүд оршодог. Эндэхид уялгынгаа ёһоор, 1200 центнер үбһэ бэлэдхэжэ байхан аад, 1860 центнер һайн шанартай, шэмэ ехэтэй тэжээл бэлэдхэжэ шадаа. Энэнь ажалай сельсоведэй хүдэлмэрилэгшэд, «Сухой» гэжэ газарта үгтэһэн 110 гектар талмай өөһэдынгөө харюусалга доро даажа абаад, газараа өөһэдөө эзэлхэй. Тиигээд үбһэ сабшаха хаһын эхилхэдэ, амаршье һанууда, хэлүүлэгүйгөөр, өөһэдөө сабшалан дээрэ саг соогоо гаралан байна. Энэ ажалые сельсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Юрий Сергеевич Смольников өөрөө хүтэлбэрилээ. Наратай сэлмэг үдэрнүүдэй болохоор, пенсионернүүд, һургуулиин һурагшад болон гэрэй эзэн эхэнэрнүүд—звеногойхид эдэ, түбэлэлаа байдаг.

Тэрэшэлэн Нестеревнын (түрүүлэгшэнь З. П. Пожилева), Таловкын (түрүүлэгшэнь В. Е. Белых), Ильинкын (түрүүлэгшэнь А. Г. Черепанова) сельскэ Советүүдэй итаншынхидай гаргаһан үүсхэлые халуунаар дэмжэжэ, өөһэдөө абаһан социалис уялгануудые мүн лэ амжалтатайгаар дүүргэһэн байна. Эдэ бүгэдын ашаар колхоз, совхозуудай үбһэшэдэй олохон звенонууд тэжээл бэлэдхэлэй үедэ абаһан уялгануудаа үлүүлэн дүүргэбэ. Жэшээнь, «Зыряинский» совхозой нүхэр Чумаковой, «Прибайкалец» колхозой В. Г. Красовскийн, «Ильинкинский» совхозой В. П. Коркиной болон бусадай звенонууд абаһан уялгануудаа үлүүлэн дүүргэһэн байна.

Байгша ондо гахайнуудые шахан таргалуулгада хартаабхын, корнеплодой болон горохой-обёосой үлэгдэлнүүдые хэрэглэхэ гэһэн шиидхэбэри абтажа, ехэ ажал хэгдээ. Хэрбээ эдэ бүгэдые һайнаар хэрэглэжэ шадаа һаа, ажахынууд ниилэд ехэ тэжээл алмаха, тэрэнээ адууһа малдаа үгэжэ шадаха ёһотой. Тодорхойлхэдо, энэ хэрэг эсэлүүлэгдэжэ, «Прибайкальский» совхоздо 900 тонно силос бэлэдхэгдээ, «Ильинкинский» совхоздо мүн лэ хэлимэл силос дарагдаа. Харин «Прибайкалец» колхоздо 5 мянган тонно хартаабха болон корнеплодой үлэгдэлнүүдэй орохо баттаамжатай силосай сүм дүүргэгдээ. Мүнөө хартаабха болон корнеплодой үлэгдэлнүүдые угаажа, жэжэ болгон хэршээд, үдэр бүхэн 20 тонно шэнгэн тэжээл бэлэдхэгдэжэ, тэрээн соо 15—20 процент концентрат болон бусад зүйлнүүд нэмэгдэнэ. Энэ шэмэтэ тэжээл гахайнуудта үгтэдэг бэшэ, мүн эсэргэ болдо малнуудта хүбаарилагдадаг байна юм.

Ингэжэ гахай үсхэбэрилгэдэ гаргашалагдадаг концентрадай 70 процентынь алмагдана гэшэ. Ингэжэ хэмнэгдэһэн концентрат адууһа мал шахалгада хэрэглэгдэжэ, нэмэлтэ шэнгэн тэжээл абтаһан, һү һаалишье дээшэлнэ.

Мүнөө жэл районой колхоз, совхозуудта бэлэдхэгдэһэн үбһэнэй хэмжээгээр нэгэ толгой мал бүхэндэ 14 центнер тэжээлэй единиц хүртэхөөр харагдаана. Район дотор 12 тэжээлэй цех хүдэлгэгдэнэ, тиихэдэ үшөө 6 цех түхээрэгдэхэ юм. Ингэжэ холимол тэжээл, корнеплод болон бусад үлэгдэлнүүдые хэрэглэжэ, үнэгдэтэ эдэлүүлгэһэнэй ашаар һү һаалиинай, нёдондо жэлэйхидэ орходоо 6 процентоор дээшэлбэ.

Гэхэтэй хамта бүхы фермэнүүд дээгүүр байгуулагдаһан депутадуудай бүлэгүүд болон постнууд тэжээлэй цехүүдэй хүдэлмэриие, ажалай журам сахилгые ходо хинан шалгажа байна.

Ф. САВЕЛЬЕВ,
арадай депутадуудай Прибайкалиин районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ.

ТЕАТР

ЭРМЭЛЗЭЛ

БУРЯАДАЙ гүрэнэй Ленинэй орденто оперо болон баледэй академическэ театрай солист, залуу дуушан Григорий Багадаевай нэрэ республикымнай хүгжэмдэ дуратайшуулда мэдээжэ болоһоор үнинэй. Дуу дуулаха талаар түрэлхиин онсо бэлигтэй, оперно артистын эрхим һургуулитай, өөрынгөө хүшэр хүндэ мэргэжэлдэ хэмгүй ехээр дурладаг энэ залуу дуушан дурсагдаһан театрай бэлигтэй солистнарай нэгэн болоод байна бшуу.

Григорий Багадаевай зохёохы ажалай намтарта юрэ бусын гэжэ һонирхомоор юумэн үгы шахуу гэхээр. Үхибүүн ябахаһаань хойшо һайхан хоолойтой байһыень хүн бүхэн тэмдэглэдэг байгаа. 1968 ондо барилгашадай клубай ансамблиинхидтай суг дуунай конкурсдо хабаадалсахадаа, эдирхэн Григорий бултанһаа шалгаржа, нэгэдэхи һуури эзэлээ һэн. Хоморой һайхан хоолойтой хүбүүн Зүүн Сибириин соёлой институтда болон П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ хүгжэмэй училищада зэргэ һурахаар абтаа бэлэй. Ж. Дандаров, Г. Эрдынеев түрүүтэй хүгжэм зааһан багшанарынь, дуу дуулахадань хүгжэмөөр дэмжэдэг байһан баянист Н. Гусев, пианистка В. Шестакова гэгшэд ерээдүйн дуушанда бага бэшэ туһаламжа үзүүлһэн юм. Григориин түрэл хотодоо жэлэйл туршада һураад байха үедэнь, багшанарынь консерваторидо оржо, һуралсалаа үргэлжэлүүлхэ тухайдань хэлсэжэ эхилээ һэн. Тиин залуу дуушан уданшьегүй Ленинградай консерваториин бэлэдхэлэй отделенидэ, доцент Б. Лушинай класста ороод байгаа бэлэй.

Һуралсалай хоёр жэл гайхалтай түргэн үнгэржэ, Григорий Багадаев гол отделениинхидтэй суг һуража захалаа. Харин 3-дахи курсда ороод байха үедэнь, тэрэниие консерваториин дэргэдэхи оперно студида хүдэлхыень уряа бэлэй. Тэндэ залуу бэлигтэн хэдэ-хэдэн оперодо хабаадалсажа, хаба шадалаа туршаһан байха юм. Оперын сценэһээ ондоо тээ хаанашье хүдэлхэ дурагүй байһанаа Григорий тэндэл хүсэд мэдэрһэн байгаа ёһотой. Харюусалга ехэтэй гүрэнэй шалгалтада Григорий Багадаев А. Даргомыжскиин «Русалка» гэһэн оперодо Тээрмэшэнэй партиие бэлдээ һэн. Консерваториёо ингэжэ амжалта ехэтэйгээр дүүргэһэнэйнгээ удаа Григорий түрэл хотодоо бусаха зуураа, Дж. Вердиин «Травиатада» Маркизай партиие гүйсэдхэжэ, Улаан-Үдынгөө харагшадтай танилсаһан юм.

Мүнөө Григорий Багадаевтай хөөрэлдэжэ байхадаа, тэрэнэй түбшэн даруу, номгон түни зантай байһаниинь эжэлүүдгүй һайхашаажа һуугаа һэм. Энэ шэнжыень нэгэ бага гайхаадшье абааб. Юуб гэхэдэ, суута театрта наймадахи сезоноо хүдэлжэ байһан бэлигтэй залуу дуушанда «һайрхажархихаар» туйлалтануудай ябала бии байһаниие һайн мэдэжэ байгаа бшууб. Нэгэдэхеэр, энэ болзор соо Григорий шухала удхатай хорёод оперно партинуудые бэлдээ. Хоёрдохёор, 1981 оной нажар тэрээндэ Буряадай АССР-эй габьяата артистын нэрэ зэргэ олгогдоһон байгаа. Гэбэшье эдэ жэлнүүдэй туршада залуу артист зангаар багахашье хубилаагүй, харин урданайхидаал зулгы, түбшэн түни зандаа һэн. Тиимэһээ тэрэ өөрынгөө гүйсэдхэһэн партинууд тухай хөөрэхэдөө, саашадаа улам оролдосотойгоор хүдэлжэ, тэдэнээ али бүхы аргаар һайжаруулха ёһотой байһан тухайгаа хэлэдэг юм. Энэнь хадаа залуу дуушанай зохёохы бэлигээ хурсадхан хүгжөөхэдэнь, найдамтайхан лэ түлгүүри болодог хаш гэжэ һанагшаб.

Һүүлэй жэлнүүдтэ Г. Багадаев хэдэ хэдэн оперонуудта харюусалгата партинуудые гүйсэдхээ. Жэшээлбэл, Д. Гершвинэй «Порги ба Бесс» гэһэн оперодо Поргиин, Дж. Вердиин «Аттилада» Аттилын, П. Чайковскиин «Елбэрэй хатанда» Томскиин, Б. Терентьевэй «Максимкада» Капитанай, П. Чайковскиин «Иолантада» Эби-Хакнагай партинуудые айхабтар шадамараар дуулаһан байха юм.

Д. Гершвинэй «Порги ба Бесс» гэһэн оперын гол нюур болохо Поргиин парти залуу дуушанда илангаяа бэрхэтэй байгаа һэн. Ушарынь хадаа энэ айхабтар ехэ партитура хүгжэмэй найруулгынышье, ритмикыншье талаар орёо юм: американ негрнүүдэй дуу аялгатан, хатартай уг үндэһөөрөө холбоотой ошуу. Гадна Поргиин партиие гүйсэдхэһэн дуушан хэдэн час үргэлжэлһэн зүжэг соо үбдэг дээрээ һуужа дуулаха баатан болоно. (Порги гээшэ хоёр хүлгүй, эрэмдэг хүн, бишыхан тэргэдэ бэеэ тээжэ ябадаг гэжэ зүжэг соо харуулагдадаг юм. Тиимэһээ энэ партиие гүйсэдхэгшэ дуу хүгжэмэй талааршье, мүн физическэшье бэрхэшээлые дабаха ёһотой болоно ха юм. Сагай ошохо тума Г. Багадаевай бүтээһэн образ улам гүнзэгыржэ, тодоржо захалаа һэн. Тиимэһээ хэзээ нэгэтэ Поргиин образые бэлигтэй артистын бүтээһэн эрхим «захатануудай» тоодо оруулха бэзэбди гэжэ мүнөө нандан хэлэхэ дуран хүрэнэ.

Григорий Багадаевай репертуар соо А. Даргомыжскиин «Русалка» гэһэн оперодохи Тээрмэшэнэй парти онсо шухала һуури эзэлдэг юм. Ленинградай консерваторидо һуража байха үеһөө хойшо залуу дуушан энэ парти дээрэ хүдэлдэг юм гэжэ дээрэ дурсагдаа һэн. Тээрмэшэнэй партиие бэлдэхэдээ, Григорий Багадаев Буряадай гайхамшагта дуушан, СССР-эй арадай артист Лхасаран Линховоиной тус партиие гүйсэдхэхые нэгэнтэ бэшэ шагнаһан, тэрээнһээ һургаал жэшээ абан хүдэлһэн байха. Григорий Багадаев мүнөө энээн тухайгаа, мүн Лхасаран Лодоновичтой суг «Русалка» оперодо дуулаһан тухайгаа сэдьхэлээ хүдэлгэн хөөрэдэг юм. «Суута багшынгаа хабаадалгатай гансаханшье зүжэгые алдангүй харахые оролдогшо һэм. Зүжэгһөө байха, репетици бүхэндэнь ябажа, Тээрмэшэниие дуулахыень шагнадаг байгааб... Лхасаран Лодоновичой образһоо нэгэтэшье гарангүй, саг зуураашье һаамарангүй, сцена дээрэ бодотоор «ажаһуухыень» адаглажа, гайхалаа барагша бэлэйб», — гэжэ Григорий тон һонирхолтойгоор хөөрэдэг.

Мүнөө театрай сцена дээрэ Тээрмэшэн-Багадаевые харахадаа, тэрэнэй Лхасаран Линховоинһоо халан абаһан зүйлнүүдые лаблан танихаар байдаг. Хэды тиигэбэшье һаань, Григорий Багадаев суута дуушаниие һажаажа дуулана гэжэ огто хэлэжэ болохогүй. Юуб гэхэдэ, залуу артистын онсо өөрсэ түхэл маягтайгаар образоо бүтээхэеэ оролдоһониинь мүн лэ элихэнээр харагдана бшуу. Орёо гэгшын энэ парти дээрэ артист мүнөөшье хүдэлһэн зандаа юм. Харин оперно сценын эрхим дээдын бэлигтэн гэжэ тоолодог багша тухайгаа тэрэ үшөө ингэжэ хөөрөө һэн:

— Лхасаран Лодоновичой класста һураагүйшье һаа, тэрэниие тон ехээр хүндэлжэ, багшамни гэжэ тоолохо ёһоор тоолодог байгааб. Театрайнгаа залуушуулда, тэрэ тоодо намдашье тэрэнэй энэрхы сэдьхэлтэй эсэгэ мэтээр хандадаг байһыень хэзээ нэгэтэ мартаха аалби?! Айхабтар сүлөөгүй байгаашье һаа, театр соо шамтай ушархадаа өөрынгөө таһалгада урижа, һүүлэй зүжэгтэ гүйсэдхэһэн ролиингшни дутуу дундануудые захаһаань дурдажа тоолоод, тэдэниие яажа усадхаха тушаа зүбшэл заабаринуудые хэлэжэ үгэхэ. Һанаа сэдьхэлыешни заһаад, «одо һодыешни» үргөөд табихал даа. Энээнэй һүүлээр һайнаар яажа дуулахагүйбши даа!

Тон дуратай партинууд тухайдань асуухада, Г. Багадаев буряад композиторнуудай бэшэһэн оперонууд тухай хөөрэжэ эхилдэг. Энэньшье гайхалгүй юм бэзэ. Республикымнай хүгжэмэй ажабайдалда буряад оперонуудай хүгжэм онсо шухала һуури эзэлдэг ха юм. Үнгэрһэн найман жэлэй туршада Григорий Багадаев нютагайнгаа композиторнуудай хэдэн олон бүтээлнүүдэй гол партинуудые дуулаһан байха. Тодорхойлбол, тэрэ Б. Ямпиловай «Шэдитэ нюуса» (Галсан баян), «Нюдөө харалга» (геолог Намжил), «Үхэлһөө хүсэтэй» (угай толгойлогшо Бадма) гэһэн оперонуудта, мүн В. Усовичой «Зээр Далайн мэргэн годлинууд» гэһэн хүүгэдэй эстрадна оперодо хабаадалсажа, театр шэнжэлэгшэдэй үндэр сэгнэлтэдэ хүртэһэн габьяатай юм. Энээнһээ гадна бэлигтэй артист Б. Ямпиловай, А. Андреевэй, С. Манжигеевэй, Б. Цырендашиевай, В. Усовичой болон республикынгаа мэдээжэ бусад композиторнуудай дуунуудые эрхимээр гүйсэдхэжэ, олон харагшадые баясуулдаг байха.

Мүнөө Буряадай оперно сценын бэлигтэй дуушан Григорий Багадаевай зохёохы ажалынь түлэг дундаа. Залуу артист өөрынгөө бодото арга боломжонуудые сэгнэжэ үзөөд, урдаа улам ехэ зорилгонуудые табин, эршэ түгэсөөр хүдэлжэ байнхай. Түсэблэһэн олон юумэнэйнгээ бүтэжэ, һанал хүсэлэнгөө бэелүүлжэ байбашье, дуушан сэдьхэлээ ханаха, һанаагаа амарха гээшые мартан, оперын партинуудые гүйсэдхэлгын аһан дээдын шата тээшэ эрмэлзэһээр.

О. КУНИЦЫН,
искусство шэнжэлэлгын эрдэмэй кандидат.

СОЦИАЛИС ОРОНУУДААР

ШУХАЛА ҮЙЛЭ ХЭРЭГЭЙ УРДА

ХАНОЙ. Ороной ниитын ба политическэ байдалай шухала үйлэ хэрэг болохо Вьетнамай профсоюзуудай федерациин V съездэ бэлдэлгэ шиидхэхы шатадаа оронхой. Һалбариин профсоюзуудай, мүн тэрэшэлэн республикын томс хото городууд болон провинцинуудай профсоюзуудай эмхинүүдэй конференцинүүд боложо үнгэрөө.

Ханойн хүдэлмэришэн ангиин хахад миллионһоо дээшэ отрядай түлөөлэгшэдэй профсоюзуудай конференци дээрэ социалис байгуулалтын харюусалгатай зорилгонуудые дүүргэлгэдэ ажалша олониитые элсүүлхэ шухала асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэв.

Һүүлэй жэлнүүдтэ ниитын ба экономическа байдалда профсоюзуудай үүргэ горитойгоор дээшэлээ, хүдэлмэришэдэй һуудал байдалай ба ажалай эрхэ байдалые һайжаруулхын тула бага бэшэ юумэн хэгдээ, хүүгэдэй хэдэн зуугаад саад, больница, элүүржүүлгын эмхинүүд баригдаа гэжэ үнгэрһэн конференцинүүд харуулаа гээд ФПВ-гэй түрүүлэгшэ Нгуен Дык Тхуан хэлэнэ.

ИЛАГШАДТА — ШАНГУУД

ПРАГА. Чехословакиин ниислэлэй техническэ мэргэжэл олгодог эрхим һургуулинуудай түлөөлэгшэдтэ дурасхаалта шангууд, кубогууд, хүндэлэлэй грамотанууд баярай оршон байдалда барюулагдаба. Прагын техническэ мэргэжэлэй һургуулинуудай заншалта олимпиадада тэдэнэр илажа гараа юм. Жэл бүри иимэ олимпиадада 50 мянганһаа дээшэ хүбүүд, басагад хабаададаг юм. Энэ хэмжээ ябуулга хүдэлмэришэн залуушуулай дунда ехэ һонирхол үүсхэдэг. Тэрээндэ илаха гээшэ даншье бэлэн бэшэ. Энээнэй тулада ерээдүйнгөө мэргэжэлэй кюусануудые эрхимээр мэдэхэ, ниитэ-политическэ болон соёлой асуудалнуудаар үргэн мэдэсэтэй байха хэрэгтэй юм.

БУХЫ НАҺАНАЙ ЭХЭНЭРНҮҮДТЭ

СОФИ. Энэ табан жэлдэ Софиин «Арома» ба Пловдив хотын «Алей Мак» гэжэ косметическэ фабрикануудта 700-гаад шэнэ зүйлнүүд үйлэдбэрилэгдэдэг болохо юм. Гүрэнэй «Фармахим» нэгэдэлэй эдэ гол предприятинууд Болгариин ба гадаадын худалдан абагшадта олон янзын одеколон, духи, крем ба лосьон дурадхаха юм.

Энэ табан жэлдэ Болгариин химико-фармацевтическэ бүхы промышленность үйлэдбэрээ горитойгоор шэнэдхэжэ байнхай. Продукци үйлэдбэрилгэ 2,5 дахин дээшэлүүлэгдэхэ зэргэтэй. Предприятинуудые һэльбэн шэнэдхэжэ, шэнэ техникэ тодхожо, антибиотигуудые, эм домто ногоогоор хэгдэһэн препарадуудые, косметикын зүйлнүүдые горитой ехээр үйлэдбэрилхэ гэжэ түсэблэгдэнэ.

Мүнөө үедэ тус нэгэдэл 70 гаран оронтой харилсаа холбоо бэелүүлнэ. Советскэ Союз «Фармахимай» гол партнерынь юм.

РЕСПУБЛИКА ДОТОРОО АНХА ТҮРҮҮШЫН

ХАНОЙ. Республика дотороо анха түрүүшын эрдэм ухаанай ба техникын хүдөөгэй клуб Вьетнамай ниислэлэй оршондохи «Иеншо» кооперативта нээгдэнхэй. Эндэ таряашад ороной ба гадаадын оронуудай агрономическа эрдэм ухаанай һүүлэй туйлалтануудтай танилсаха, эрдэмтэд болон инженернүүдтэй эмхидхэгдэдэг уулзалгануудта хабаадаха, түрүү ажахынуудай дүй дүршэлые шудалха аргатай юм. Клубта эрдэм дэлгэрүүлгын шэнэ фильмүүд үе-үе болоод харуулагдажа байха. Ойрын сагта Вьетнамай бухы провинцинуудта иимэрхүү клубууд нээгдэхээр хараалагдана.

...ОЛЮЦИИН ...ЛТАНУУДЫЕ ...ГААЛАН...

һон гүнзэгы ехэ хубилалтанууд угсаатадай түлөөлэгшэдтэ баһал нүлөө үзүүлээ. Аграрна реформын ёһоор һууриһажаһан ба нүүдэл шахуу байдалтай бүхы угсаатадта газарай участогууд үгтэнэ. Гүрэн тэдэниие хэрэгтэй хүдөө ажахын зэр зэмсэгүүдээр, үтэгжүүлгээр, үрэһэ хүрэнгөөр хангадаг. Нүүдэл зоной ажаһуудаг нютагуудта худагууд малтагдадаг, хүн зондонь түлбэригүй медицинскэ ба ветеринарна туһаламжа үзүүлэгдэдэг, үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадалые усадхаха нүүдэл курса дуратай хүнүүдтэ эмхидхэгдэдэг байна. Пактика провинцида нютагай зониие хангаха медицинскэ түб һаяхан нээгдээ. Эдэ хэмжээ ябуулгануудай эсэстэ нүүдэл зон һууриһажаһан байдалтай боложо эхилхэ бэзэ гэжэ правительство найдана.

Үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадалые усадхаха талаар ябуулгын хэмжээн соо Гардезда, Хостдо, Кандагарта, Спинбулдагта ба Джелалабадта элдэб угсаатадай түлөөлэгшэдэй үхибүүдтэ эхин классууд нээгдэнхэй. Мүнөө жэлдэ ДРА-гай гэгээрэлэй министерство афган угсаатад болон арад үндэһэтэдэй хэлэнүүд дээрэ 1 миллионһоо дээшэ учебник, һуралсалай пособи бэлдэжэ, хэблүүлээ юм. Багшанарай дутагдалые усадхахын тула Кабулай хоёр лицейдэ һурагшадые бүри олоор абадаг болонхой. Нангархарска университедэй гурбан шэнэ факультедтэ элдэб угсаатадай дундаһаа түрүүшын студентнүүд ороо юм.

1981 оной декабрьда болоһон НДПА-гай ЦК-гай VII пленум элдэб угсаатанда хандаһан хандалга батлан абаа һэн. Революцида харша идхалгын нүлөөн доро үшөөл байһан хүнүүдые бүтээмжэтэй хөөрэлдөө хэхые уряалһан байгаа. Тус хандалгадань харюу болгон, олохон угсаатадай түлөөлэгшэд Кабул ошожо, НДПА-гай ба ДРА-гай правительствын хүтэлбэрилэгшэдтэй уулзаһан юм. Нёдондо жэлэй августда Кабулда джирга боложо, арад үндэһэтэдэй болон угсаатадай хэрэгүүдээр ДРА-гай министерствэдэ 13 түлөөлэгшэдөө һунгаа һэн. Республикын хүтэлбэрилхы зургаануудтай хамта тэдэнэр угсаатадай ажабайдалда хабаатай шухала хэмжээнүүдые баталан абалгада хабаадалсаа һэн.

Иимэ политика ябуулһанайнь ашаар энээнэй урда тээ хүлеэгээд байдаг гү, али үнгэрхэдөө революцида харша ябуулга эрхилдэг хэдэн арбаад мянган афганецууд революциин талада ороһон байна.

МУФТАУДДИН САФИ,
ДРА-гай угсаатадай ба арад үндэһэтэдэй хэрэгүүдые эрхилдэг министрэй орлогшо.
(АПН).

Буряадай АССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Нина Амосовна Иванова Мухар-Шэбэрэй районой Түгнын хүдөөгэй библиотекые даагшаар 13 жэлдэ хүдэлжэ байна. Тус библиотекэ 1200 уншагшадтай юм. Эндэ библиотекарь Клавдия Алексеевна Япькова баһал үнинэй хүдэлдэг. Түгнын библиотекэ хэдэн жэлэй туршада район соогоо түрүү һуури эзэлнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Нина Амосовна Иванова.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ЭМ ДОМТО УРГАМАЛНУУД

Республика дотор альпийска нугада хоморой ба үнэтэ ургамал — эм домто шонууд ургуулагдадаг байгаа һаа, мүнөө далангуудта тарижа ургуулагдана. Фрунзиин совхозой оранжерейнүүдтэ промышленна аргаар сэсэгүүд таригданхай.

Киргиздэ эм домто түүхэй эдүүдые промышленна аргаар гол түлэб абадаг болонхой. Эм домто олон ногоо болон һөөг бургааһатай плантацинууд байгуулагдаад, һайн ургаса үгэнэ. Энэнь жэлдэ 900 тонно хүрэтэр эм домто ургамалнуудые хуряаха арга олгоно. Энэ табан жэлэй эсэс тээшэ республика дотор эм домто ургамалнуудай плантацинууд мянган гектар хүрэтэр үргэдхэгдэхэ байна.

БАРИЛГАШАД—ФИЛЬМЫН ГЕРОЙНУУД

«Серебряное звено» гэһэн фильм соо мэргэжэлтэ артистнуудтай хамта БАМ-ай Түбэй участогай барилгашад наадалсаа юм. Уран зохёолшо В. Левашов сценаряа тэдэнэрэй ажалай баатаршалгада зорюулаа юм. Тайгадахи түмэр замай залуу барилгашад тухай номойнгоо түлөө тэрэ Н. Островскиин нэрэмжэтэ шанда хүртөө һэн.

— БАМ-ай барилгын түүхэһээ хэдэн хэһэг тус фильм дотор һэргээн байгуулагдана, — гэжэ тэрэ хөөрэнэ.

[ТАСС-ай корр].

ТАСС ХИЛЫН СААНАҺАА

ТУСХАЙ ДОКУМЕНТ БОЛГОГДОБО

НЬЮ-ЙОРК. «Правда» газетын асуудалнуудта КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. В. Андроповой үгэһэн харюунуудай текст ООН-ой Генеральна Ассамблейн тусхай документ болгогдожо, Нэгэдэмэл Нацинуудай Организацида тараагдаба.

АЮУЛГҮЙН СОВЕДТЭ ҺУНГАГДАБА

НЬЮ-ЙОРК. ООН-ой Аюулгүйн Соведэй саг үргэлжын бэшэ шэнэ табан гэшүүдые ООН-ой Генеральна Ассамблей хоёр жэлэй болзороор һунгаба. Украинын ССР, Инди, Перу, Дээдэ Вольто, Египет шэнэ гэшүүдээр һунгагдаһан байна.

Урда тээнь һунгагдаһан Никарагуа, Зимбабви, Мальта, Нидерланда. Пакистан Аюулгүйн Соведэй саг үргэлжын бэшэ гэшүүд юм.

ШАНГА ЭРИЛТЭ ТАБИБА

НЬЮ-ЙОРК. Уласхоорондын эрхын бүхы гол ёһонуудые, гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаае убайгүйгөөр баһамжалан доромжолжо өөһэдынгөө ёһо гуримуудые буугай хүсөөр бусад арадуудта баадхахые һэдэдэг Рейганэй захиргаанай харата ябуулгануудые Нэгэдэмэл Нацинуудай Организаци ори таһа буруушааһан байна.

Гренадад эсэргүү зэбсэгтэ ябуулгануудаа дары болюулжа, американ сэрэгүүдэй харата муухайгаар доромжолһон оронһоо гадаадын сэрэгүүдые хойшолуулашагүйгөөр гаргаха эрилтэ ООН-ой Генеральна Ассамблей табиба.

Гренададахи байдал тухай асуудалые дары зүбшэн хэлсэхын тула зарлагдаһан Ассамблейн онсо яаралтай пленарна заседани дээрэ олонхиин дуугаар баталагдан абтаһан тогтоол дотор иимэ эрилтэ табигдаһан байха юм. Гренадада эсэргүү зэбсэгтэ ябуулга хадаа «уласхоорондын эрхые бүдүүлигээр хазагайруулһан, энэ гүрэнэй бэеэ дааһан ба дулдыданги бэшэ байдалда, газар дайдынь бүрин бүтэн байлгада халдан ороһон ябадал болоно» гэжэ документ дотор заагдана. Гренада «политическэ, экономическа ба социальна байгуулалтаяа өөрөө тодорхойлхо эрхэтэй» гэжэ ООН-ой Генеральна Ассамблей батална.

Уласхоорондын харилсаануудта хүсөөрөө заналта хэхэгүй, хүсэ хэрэглэхэгүй уялга ООН-ой бүхы гэшүүн-гүрэнүүд абанхай юм гэжэ Ассамблей заана. Тохёолдоһон байдалые дары түргөөр шэнжэлээд, энэ асуудалаар элидхэлые 72 часай турша соо Ассамблейдэ эльгээхэ гэһэн гуйлта ООН-ой Генеральна секретарьта дурадхагдаһан байгаа.

Энэ гуйлтын үндэһөөр байра дээрэнь мэдээсэлнүүдые суглуулхын тула өөрынгөө орлогшо Д. Кордовесые (Эквадор) Гренадада эльгээхэ шиидхэбэри абаһан тухайдаа ООН-ой Генеральна секретарь Х. Перес де Куэльяр соносхобо.

Энэ асуудалай дары түргөөр шиидхэгдэхэ, оршон байдалай түргөөр хүндэржэ болохо байһые хараада абажа, тогтоолой проектын авторнууд—Никарагуа болон Зимбабве тогтоол тушаа дары түргөөр дуугаа үгэхэ эрилтэ табиһан байгаа. Карибска бассейндэхи багахан гүрэндэ зүрюу харшаар США-гай үүдхэһэн зэрлиг муухай ябуулгые бүхы дэлхэйн хүн зоной дураа гутан буруушаажа байһыень Генеральна Ассамблейн сесси дээрэ дуугаа үгэлгэ үшөө дахин элирхэйлэн гэршэлбэ. 108 гүрэн энэ тогтоолые баталан абахын түлөө дуугаа үгөө, харин 9 гүрэн буруушаагаа. Социалис гүрэнүүд, бүлэглэлдэ хабаададаггүй томо ехэ гүрэнүүд, тусхайлбал, Инди, Индонези, Мексикэ, Аргентинэ, Бразили, Нигери, Анголо, Мозамбик, Сири, Ирак тэрэниие дэмжэһэн байна.

Баруун Европын ехэ бүлэг гүрэнүүд, тэрэ тоодо Франци, Испани, Итали, Австри, Швеци, Норвеги тогтоол абахын түлөө дуугаа үгэбэ.

Буруушаажа дуугаа үгэһэн юһэн ороной список Вашингтоной политикын ахир байдалда ороһые элирхэйлэн харуулаа.

США болон тэдэнэй тала баригшадые олонхи гүрэнүүдэй түлөөлэгшэд дураа гутан буруушааһан байгаа гэжэ СССР-һээ ООН-ой дэргэдэ саг үргэлжэ байдаг түлөөлэгшэ О. А. Трояновский мэдүүлээ. Бүлэглэлдэ хабаададаггүй оронд эсэргүү эзэрхэг түримхэй ябуулга хадаа ООН-ой Уставай гол ёһонуудые, зорилгонуудые бүдүүлигээр хазагайруулһан ушар болоно, эб найрамдалда, аюулгүй байдалда уршаг тойбо татана.

ЖУРНАЛИСТНУУДТА ХАНДАҺАН УРЯА

ПРАГА. Журналистнуудай уласхоорондын эмхиин (МОЖ) генеральна секретарь Иржи Кубка эндэ тараагдаһан мэдүүлгэ соогоо Гренадада США-гай добтолгын гэмтэ ябадалай удха шанарые шууд сэхээр элишэлхыень дэлхэйн түрүү үзэлтэй журналистнуудые уряалба. Олониитын дунда мэдээсэлнүүдые дэлгэрүүлэн тараадаг хэрэгсэлнүүдэй түлөөлэгшэдые американ эзэрхэг түримхэйшүүл арал дээрэ гарганагүй гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Ушарынь юуб гэхэдэ, США-гай сэрэгшэдэй гэмтэ ябуулгануудые далдалан нюухые оролдоно бшуу.

Гренадын журналистнуудай хуби заяан тухай МОЖ мүнөө болотор ямаршье баримта мэдээнүүдые абаагүй байһаар. Американ булимтарагшад тэдэниие хэһээжэ алахадаашье болоо гэһэн үндэһэ баримтатай һанамжанууд хэлэгдэнэ гэжэ Журналистнуудай уласхоорондын эмхиин генеральна секретариин бэшэг дотор тэмдэглэгдэнэ.

ЭЗЭРХЭГ ТҮРИМХЭЙ ЯБУУЛГАНУУДЫЕ БОЛЮУЛХА

ХАНОЙ. Никарагуагай дотоодын хэрэгүүдтэ США-гай сэрэгэй хамааралсалга хэхэ гэһэн Вашингтоной бэлэдхэлнүүдые, түсэбүүдые Вьетнамай арад зон, правительство эрид шууд буруушаана гэжэ СРВ-гэй Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын эндэ тараагдаһан мэдүүлгэ дотор тэмдэглэгдэнэ.

Никарагуа болон Латинн Америкын бусад оронуудта эсэргүүгээр шэглүүлэгдэһэн США-гай эзэрхэг түримхэй, харата ябуулгануудые болюулха, американ сэрэгүүдые Гренадаһаа дары түргөөр, бүрин хүсэдөөр гаргаха, американ сэрэгшэдэй Никарагуагай хилэ худар байрлалтые болюулха эрилтэ СРВ табина гээд документ дотор заагдана.

Эхэ оронойнгоо бэеэ дааһан байдалай түлөө никарагуан арадай үнэн зүб тэмсэлые гүйсэд дүүрэнээр дэмжэжэ байһанаа Вьетнамай арад, правительство батална.

Ардан АНГАРХАЕВ

ЭХЭ НЮТАГ

Буртаг шугы соогуур шургажа ябатараа,
Бургааhанайшье мүшэр хухалаа hаа, хайрлахаш.
Нарай хабар газар тэбэрин шагнаа hаа,
Намаа бүгэдэнтэй нэгэ амитай байхаш.
Хари холоhоо айлшалжа ерэhэн хүнэй
Хадануудые хаража уяраа hаань, баясахаш.
Харгын дэргэдэ ургаhан бог үбhэнэй
Хажуугаар тоонгүй гараа hаань, муулахаш.
Худаг малтажа байтаршни, хүрзэдэ тороод,
Хубхай тархиин гараашье hаань, жэрхэхэгүйш.
Хурим түрэдэ хэн нэгэнэйнгээ hогтоод,
Хурса үгөөр хадхаашье hаань, гэмнэхэгүйш.
Унаганhаань тэнжээhэн үреэ ямаршье hаа,
Урилдаашадhаа үлүү мэтээр hанагдахал даа.
Ухэhэн бэеын хаанашье хэбтэхэдэ, хамаагүйшье hаа,
Утан нютагтаа шоройшье болоhониинь удхатайл даа.

ТҮРЭЛ ХЭЛЭН

Аманhаа аманда, бэшэгhээ бэшэгтэ дамжан,
Абьянуудhаа бүрилдэн, ухаагаар залгалдаhан хэлэн.
Далай мэтээр дэлхэй үбсүүндэ халин,
Дайралдаhан зониие эзэмдэhэн агууехэ Эзэн.
Бэе махабадгүй хооhон абяан аад,
Байсын шулууе ордон болгохо аргатай.
Дайдын мүрэнэй эрьенүүдые хүүргээр холбобошье,
Дайнай hэлмээр тархи тайраха шадалтай.
Маша уяханаар үлгы дээрэнь дуулажа,
Мансытай үхибүү албатаниинь болгон шамданабди.
Түрэ дээрэ зоной сэдьхэл уяруулжа,
Түмэн жэлэйнь түүхэтэ үреэл дурданабди.
Гэгээн дэлхэйдэ ажаhууhанаа тобшолхыемнай
Гэрээд үгэ амин дээрэмнай хэлүүлнэ.
Харин газарта тооhондол хиндэжэ ябахадамнай,
Харгы заажа тоонто нютагтамнай тэхэрюулнэ.
Агуу засагайнгаа шадалые абяагүйхэн мэдэржэ,
Албатанайнгаа үнэн сэхэдэ найдаhан Эзэн.
Урбагшадай хорото үйлэhөө диилдэн гэмтэжэ,
Ута наhанайнгаа жаргал алдахагүй Хүсэн.
Арадай шуhаар зуун жэлнүүдтэ дамжаhан
Амин голhоомнай үнэтэй түрэл Хэлэмнай!

МУНДАРГАНУУД

Мундарга... Мундарганууд!..
Тэнгэриин залинай
Түжэгэнэhэн абяан дуулдаа.
Тэсэшэгүй хүдэлжэ,
Түерөөд газар hабаа,
Тэhэржэ, дэлбэржэ,
Түүдэг-вулканууд бууя,
Тэнсэлгүй хүсөөр
Түүрээн нэрыень дуудаа:
Мундарга! Мун-дар-га-нууд!
Эртэ сагhаа
Элэшэhэн дэлхэйн нюруу,
Эндэл мүнөө
Эдир шарайнь залуу:
Эльгэн соогоо
Эдьхээд бүхы халуу
Энэ үндэртэ
Эршэлэн бодхоо шулуу!
Мундарга... Мундарганууд...
Хүхэ замбиин
Хүхэн доро түрөөл,
Хүнэй нангин
Хүсэл тэрээндэ hүгэдөөл,
Хүлгүү сэдьхэл
Хүмэг дээрэнь hүрдөөл,
Хүдэр сээжэдэнь
Хүлеэгдэhэн сагай юрөөл.
Мундарга... Мундарганууд!
Жалгануудайнь сууряанда
Жабарлаад, гуниг шэнгээ,
Жагсаhан орьёлнуудта
Жабхаланта баяр гэрэлтээ,
Жамын ёhоор
Жаргал, зоболон шэлгэнээ —
Жадын эридэл,
Жаран нюргандань шэшэрээ.
Мундарга... Мун-дар-га-нууд...
Дуун мэтээр
Дунгяарhан агуу Мундарганууд,
Дундаршагүй hайхан
Дурасхаал мэтэ Мундарганууд,
Дуулим замбида
Дугы болоhон Мундарганууд,
Дууhашагүй ажамидаралай
Дуранай hудал—Мундарганууд.

ЗАМАЙ ТЭМДЭГЛЭЛhЭЭ

НАЙЗАНАРТАЙ ҮНГЭРГЭhЭН НАРАТА ҮДЭРНҮҮД

Аза жаргалта
социализмын Ордониие
Амжалта түгэсөөр
бодхоожо байhан
Анда найза монгол
ханинар таанартаа
Агуу Ленинэй
Эхэ оронhоо
Аха дүүгэй амар мэндые
асараалди!

ИИМЭ урин дулаан аад, яhала даасатай, үнэн зүрхэнhөө гараhан үгэнүүдээр манай республикын түлөөлэгшэд монгол ханинараа амаршалан, тэдэнэй газар дайда дээрэ буугаа бэлэй. Буряадай республикын жэшээ дээрэ СССР-эй коммунис байгуулалтын амжалта илалтые харуулха үдэрнүүд октябриин 5-да Улаан-Баатарта баяр ёhололой ёрдон байдалда нээгдээ hэн. Олон янзын үргэн ехэ программыень халта дурдаха хэрэгтэй: арадай ажахын болон соёлой туйлалтануудай выставкэ, дуу хүгжэмэй концертнүүд, уран зурагай, гар урлалай, номой выставкэ, зохёолшодтой, эрдэмтэдтэй уулзалганууд, кинофестиваль гэхэ зэргын хэмжээ ябуулганууд. Эндэhээ ошоhон олонниитын түлөөлэгшэдые республикымнай Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ, Совет-монгол хани барисаанай бүлгэмэй түбэй правлениин түрүүлэгшын орлогшо нүхэр Бато Семенович Семенов толгойлоо.

...Тэрэ үглөөгүүр жэгтэй сэлмэг дунгигар байба. Огторгойдо малгайн шэнээншье үүлэгүй. Наран хүсэд халуутайханаар жэгнэнэ. Үйлсэ гудамжаар хаа хаанагүй СССР-эй болон МНР-эй гүрэнэй тугууд намарай hэбшээндэ аалиханаар далбана.

Уран зохёолшодой холбооной гурбан дабхар байшанда ехэл хүлгөөтэй байба. Залуу зохёолшод, дунда наhанайхид, үзэхые үзэhэн, бэшэхые бэшэhэн аха заха нүхэд олоороо сугларанхай. Монголой зохёолшодой хорооной орлогшо дарга, мэдээжэ прозаик, манай Москвагай Литературна институт дүүргэжэ гараhан Д. Гармаа өөрынгөө ороной уран бэшэгшэдэй хэр зэргэ ажаллажа байhан тухай, ямар шэнэ-шэнэ зохёол хэблэн гаргажа байhан тухай тодорхойгоор хөөрэжэ үгэбэ.

— Монгол нүхэдөөрөө нягта холбоотой, халуун хани барисаатай ажаллажа байhандаа, бидэнэр ехэл баяртай ябадагбди, — гэжэ Буряадай Уран зохёолшодой холбооной правлениин түрүүлэгшэ Н. Г. Дамдинов хэлэбэ. —Мүнөө Москвада танай ороной эрхим шэлдэг зохёолнуудай 15 боти номуудай ород хэлэн дээрэ гаража байгаашань гүнзэгы удха шанартай хэрэг гээшэ ааб даа. Дэлхэйн ондоо газар нютагуудаар дам саашаа оршуулагдахадань, шууд сэхэ зам табигдана ха юм. Манай Буряадта «Алтан соёмбо» гэжэ уран шүлэгэй суглуулбариин hүүлээр олон арбаад зохёолнууд «Байгал» журналда буряад, ород хэлэн дээрэ гараа hааб даа. Мүнөө Д. Нацагдоржын шэлэгдэмэл шүлэгүүдэй томохон суглуулбари хэблэлдэ бэлдэгдээд байна. Саашадаа иимэрхүү ажалаа үргэлжэлүүлхэ хараа бодолтойбди.

Энэ hонирхолтой уулзалгада МНР-эй Гүрэнэй шангай лауреадай солотой зохёолшод С. Эрдэнэ, С. Дардооров, Д. Пурэвдорж, Д. Мягмар, Нацагдоржын нэрэмжэтэ шанда хүртэhэн, «Цог» журналай редактор Д. Тарва, аха заха зохёолшодой нэгэн Ц. Цэдэнжав, Л. Чойжилсурэн, Ш. Сурэнжав болон бусад нүхэд хабаадалсаhан байха юм. Улаан-Үдэдэ, Сүхэ-Баатар хотодо үнгэргэгдэhэн хилэ шадарай уулзалгын ашатай туhатай байhан тушаа үгэ хэлэhэн нүхэд тогтобо. «Цог» сэтгүүл «Байгал» журнал хоёрой хоорондохи хани барисаата холбооё саашадань улам үргэдхэхэ тухай hанамжа дурадхал оруулагдаа.

Үглөөдэрынь Монголой ниислэл хотодо хэдэхэн жэлэй үмэнэ нээгдэhэн Владимир Ильич Ленинэй музей харабабди. Газаа тээhээнь ажаглахада айхабтар уран гоёор шэмэглээтэй. Зүгөөр ороходо, ямар гээшэб! Агууехэ багшын ажабайдал, амидарал, хубисхалта тэмсэл айхабтар олон янзаар, баянаар харуулагдана. Элдэб документнүүдэй тодо буулгабари, монгол, совет уран зураашадай зураг, скульптура, мүнөө үеын техникын туйлалтые хэрэглэжэ хэhэн элдэб панорама, карта, зурагланууд элбэг. Монгол ороной социалис хүгжэлтэдэ В. И. Ленинэй үгэhэн заабари зэхяа хэр зэргэ бэелүүлэгдэжэ байнаб? Иимэ асуудалда яаха аргагүй тодоор харюусаhан бодото экспонадууд энэ музейн эгээн шухала, эгээн гүнзэгы удха шанартай хубинь боложо ороно бшуу.

МОНГОЛОЙ ниислэл хотодо үнгэргэгдэhэн үшөө нэгэ дурасхаалтай уулзалга тухай дурдангүй гаража болохогүй. Эндэмнай совет эрдэмэй болон соёлой Ордон олон янзын эдэбхитэй ажал ябуулдаг. Манай республикын арадай ажахын, соёл болбосоролой выставкэ эндэ нээгдээд, эдэ үдэрнүүдтэ бүгэдэ ниитын анхарал татаа бшуу. Харин тус Ордоной библиотекэ соо манай номой үргэн ехэ выставкэ дэлгээгдээ. Элдэб hалбаряар хэблэгдэhэн 2000 гаран номууд эндэ табяатай байба. Библиотекын конференц-зал соо hонирхолтой уулзалга болобо. Нацагдоржын нэрэмжэтэ шанда хүртэhэн, ахамад уран зохёолшо С. Дашдэндэв, үхибүүдтэ зорюулжа бэшэдэг поэт Д. Давааням, залуу бэшэгшэ Дулам, Отгонсүрэн гэгшэд бидэнтэй хамта үгэ хэлэжэ, шүлэг зохёолнуудые уншабад.

—Танай томо зохёолшо Даши-Рабдан Батожабайн «Төөригдэhэн хуби заяан» гэжэ роман манай уншагшадай эгээн дуратай зохёолнуудай нэгэн болонхой, — гэжэ мэдээжэ поэт Ш. Сурэнжав дурдан хөөрэбэ. — Би наhаараа холо дүүшье hаа, тэрэ хүнтэй дүтын нүхэд ябаа бэлэйб. Олон жэлэй урда тээ аяар холын Баян-Үлгын аймагаар хамта ябаа hэмди... Алтайн hүртэй сагаан орьёлнуудтай адли толгойтой үндэр хүбүүнэй тэндэ ошоод урматайгаар алхалжа ябахыень харахада, гоё байгаа! hүүлээрнь Улаан-Үдэдэ уулзажа, тэндэ ябаhанаа дурдажа, hанал сэдьхэлээ хүдэлгэн хөөрэлдэhэнөө мартадаггүйб....

Манай эндэ ерэhэнэй hүүлээр хэды хоноhон хойно Монголой ниислэл хотын ажалша олонниитын ехэ жагсаал—манифестаци болоо hэн. Дайнай аюулые зайсуулха тухай Юрий Владимирович Андроповой хэhэн Мэдүүлгые хотын 70 гаран мянган хүн нэгэн дуугаар дэмжэжэ, Сүхэ-Баатарай талмай дээрэ гараба. Үгэ хэлэhэн хүдэлмэришэд, малшад, барилгашадай дунда манай хани нүхэр, МНР-эй Гүрэнэй шангай лауреат, поэт Дэндэвын Пурэвдорж энэ жагсаалда зорюулжа бэшэhэн шүлэгөө уншажа, тэндэ байлсагшадай үнэн зүрхэнэй hайшаалда хүртөө бэлэй.

hАЙНДЭРЭЙ эдэ баярта үдэрнүүдтэ бидэнэр шэнэ танил нүхэдтэй болоhондоо ехэл урмашанги ябаабди. Тэдэнэй нэгэн — Монгол ороной түрүүшын космонавт, Советскэ Союзай, МНР-эй Герой Жүгдэрдимидийн Гуррагчаа. Дару зохид зантай энеэбхилhэн урин шарайтай, дунда зэргын бэетэй, полковник зэргэтэй хүн. Мүнөө үедэ Монголой МНР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй туhа хүргэхэ бүлгэмэй түбэй Соведэй даргын үүргэтэ ажалтай юм.

—Манай «Байгал» журналда бури Юрий Алексеевич Гагаринай амиды мэндэ байхаhаа хойшо «Авиаци, космос» гэhэн тусхай бүлэг бии юм, — гэжэ шэнэ найзадаа хөөрэбэбди. —Нэлээд олон космонавтнуудай ажаябадалые ажал хүдэлмэриие, наhанай намтарые зураглан харуулhан элдэб материалнууд тэрээн соо хэблэгдэнхэй... Хэрбээ танай арга заб оложо, ямар нэгэн тэмдэглэл гү, зураглал бэшэжэ үгөө hаа, ехэ баяртайгаар журналдаа гаргаха hэмди, — гэбэбди.

—Танай журнал ехэл ашатай туhатай хэрэг хэнэ гээшэ ааб даа, — гээд, нүхэр Гуррагчаа халта миhэлзэнэ. —Харин тэрээндэтнай ямар хубитые оруулжа шадаха хүн аабиб. Зохёолшо Сэнгын Эрдэнэ гуайтай хамта бэшэhэн номнай хэблэлэй үйлэдбэридэ оронхой. Теэд өөрынгөө ниидэжэ ябаха үедэ хэhэн үдэр бүриин тэмдэглэлые дахин хаража үзөөд, нэмээн заhабарилаа hаамни нэгэ юумэ боложо магад...

hүүлээрнь нүхэр Ж. Гуррагчаа космонавтынгаа хубсаhа үмдэнхэй, гоё hайхан үнгэтэ зураг дээрэ «Танаа аз жаргал, сайн сайхан бүхнийг хүсэн юрөөе!» гэжэ бэшээд, бидэндэ бэлэглээ бэлэй...

НИИСЛЭЛ хотодо 5—6 хоноhонойнгоо hүүлээр бидэнэр Д. Тарваа гуайтай хамта Үмэнэ-Гобиин аймагаар hонирхолтой аяншалга хэбэбди.

— Ниидэжэ ерэхэдээ, манай аймагай нютаг дэбисхэрые дээрэhээ яhала хараа бэзэт даа, — гэжэ МНРП-гэй айкомой секретарь, уулын инженер мэргэжэлтэй залуу нүхэр П. Дэмчигсурэн бидэнтэй уулзажа хөөрэлдэхэдөө хэлэбэ. — Улаан-Баатарhаа эндэ хүрэтэр 700-гаад модо зайтай юм. Аймагнай 165 мянган дүрбэлжэн модо газар эзэлдэг. Энэ ехэ дайдада 32 мянган хүн зон ажаhуунал ди даа. Багашаг гээшэ ааб даа. Аймагтамнай 14 сомон бии. Эгээн холынхинь эндэhээ 320 модоной газарта.

— Захын нютагай малшадта хүрэтэр хэр холоб? — гэжэ hонирхобобди.

— 500-гаад шахуу модо болохол даа.

—Аймаг соотнай хэды шэнээн мал үсхэбэрилэгдэнэб?

— Нэгэ миллионhоо үлүүтэйл даа. Тэдэнэй 80 гаран хубинь ниитын мал болодог. Хүдөө ажахын нэгэдэлнүүд табан хушуун малhаа гадна, гахай, шубуу тэжээдэг. Бүхы уласаймнай тэмээн hүрэгэй дүрбэнэйнь нэгэ хуби эндэ үсхэбэрилэгдэдэг. Жэл бүхэндэ 6—8 мянган тонно мяха, 1500-гаад тонно нооhо гүрэндөө тушаадагбди. Ехэнхинь алтанай сэнтэй тэмээнэй нооhон, ямаанай хөөбэри бшуу даа. Ниислэл хотодо баригдаhан «Гоби» гэжэ үйлэдбэридэ гол түлэб манай түүхэй эд —нооhон ошодог.

— Мал hүрэгhөө гадна аймагтатнай үшөө ямар баялиг бииб?

— Баялиг элбэг ааб даа. Жэшээнь, 60—70 миллион жэлэй саана эндэмнай абарга гүрбэл (динозавр) амидаржа байhан түүхэтэй бшуу даа. Тэдэнэй шулуужаhан яhан Улаан-Баатар, Ленинград, Нью-Йорк хотын музейнүүдтэ мүнөө табяатай байна гэжэ булта мэдэнэбди. Ашагта малтамалнууд баhал бии. hүүлэй үедэ vула хададамнай хоёр шэнэ минерал олдонхой. Нэгыень «монголит» гэжэ нэрлээ, нүгөөдыень —армстронгит» (hарын хүрьhэн дээрэ эгээн түрүүн хүлөө табиhан хүнэй нэрээр) Табан-Толгой гэжэ газарта эрхим шанартай кокс болодог шулуун нүүрhэн ехэ. Теэд тэрээ руумнай түмэр зам табигдаадүй. Мүнөө дээрээ түлишэ болгон хэрэглэнэбди. Баhал иимэ шалтагаанаар ашаглагдаха сагаа хүлеэhэн баялигууд элбэг... Юрэ хэлэхэдэ, эгээн үнэтэй шухаг баялигнай хүн зон гээшэ аабза. МНР-эй хүдэлмэриин баатарнууд Д. Жижээ, Х. Гомбосүрэн, Д. Аюрзана, Ц. Шатар, МНР-эй Арадай Ехэ Хуралай депутат, уласай абарга малшан Ц. Банди гэхэ зэргын түрүүшүүл олон.

...Үглөөдэрынь эндэхи хизаарай үзэсхэлэнтэ газарнуудаар — Ёлын Ам, Дүнгинээгийн Хабшал гэжэ газарнуудаар ябабабди. Бидэнтэй хамта эндэхи hургуулиин багша, МНР-эй Уран зохёолшодой холбооной гэшүүн Э. Хэрхүү ябалсаба. Үдэшэлэн Гобиин тэмээн hүрэг, зэрлиг тэмээн «хабтагай», хулангууд тухай баримтата кинофильм hонирхон харабабди.

Энэ үглөө газаа hэрюун. Бага-сага бороо шэбэрнэ. Аймагай түб — Далан-Задагад хотын стадион дээрэ 2000 гаран пионернүүд, залуушуул сугларанхай, эб найрамдалай түлөө ехэ жагсаал боложо байба. Үгэ хэлэжэ, шүлэг уншаhанай hүүлээр саашаа аян замдаа гарабабди. Бидэнтэй хамта МНРП-гэй айкомой секретарьнар Ж. Аварзэд, П. Дэмчигсурэн, Монгол-совет хани барисаанай бүлгэмэй аймагай эмхиич харюусалгата секретарь Л. Жахүү гэгшэд ябалсаба. Аймагай түбhөө хойшоо шэглэн, Булган сомоной газар дайда руу сэхэ шууд гүйлгэлдэнэбди. Бай байhаар, бороо бүри шэрүүдэхэ тэмдэгтэй болоно.

Саашаа замаа үргэлжэлүүлэн ябатарнай, нэгэ тэмээшэн айлайхи болобо. Газаань арба гаран ботогон уятай байна.

—Одоол ни... өөр бүригдэhэн... мнай гээшэ, —... раа гуай ехэ ... гараадхина. —... эсээд, шэнээ ... ядараад ябаха... hатай бшуу даа... олон дахин уу... ралдаhанhаа... vүртэбэл дээрэ... на баhа айраг... айлайда лараил...

Хоёр зуу гаран... Тунсаг гэжэ ... Айлшад ерэхэ... гээгүй байhан ... мэр пешэн ... лааха гэжэ таб... бишыхан хүбүү... ган гайхангяар... ранад. Удангүй ... жо ерэбэ, Бидэ... hаа, ямар хэрэг... хай нүхэднэй ... Буряад орон ... дурасхаал болго...

— Үгы, үсэгд... Үмэнэ-Гоби ... радиогоор хэлэжэ... шэ аабзат — ... дэй ханза дээрэ ... зистор руугаа ... ба.

— Тон зүб ... тэдэ нүхэдтнэй ... найда ерээд бай... — гэжэ Д. Тарва... хюутэйгээр хэлэб...

Гоби нютагай ... нэй дээжэhээ ... Гурбан Сайхан ... шэглэн гараха... орожо эхилээ ... харгы зам харг... хэтэ... болобо, ... зуhалан» гэжэ ... ралтын газар ... саhан бүри ехэ... гаа hэн. hалхи... Бидэнэй хоноо... түмэр пеэшэн... лээгүйдэ аргагүй... даа...

Яhала hайнаар ... ноод, үглөөдэртэ... соогуур арайхан ... лёдто урдижэ, ... гад хотоёо ерэб... хахад ниидээд, ... та бууухадамнай, ... үнөөхил сэлмэг ... гаа бэлэй...

Агууехэ Октябри... революциин саса... доро шэнэ байд... hон монгол ара... лөөдэрэйнгөө үшө... би заяанда эти... шаа дабшан ябаж... рөө, хараа гээшэ... Агууехэ Октябри... ойн баярые угт... даа, үзэhэн хара... лүүдгүй hанаанд... замайнгаа тэмдэг... шадай анхаралд... лайб.

Чимит-Рэгзэн НА...

БУРЯАДАЙ ЭТНОГРАФУУД МОНГОЛ ОРОНДО

Арадай засагай жэлнүүдтэ Монголой Арадай-революционно партиин хүтэлбэри доро монгол арад социализмые байгуулгада асари ехэ амжалтануудые туйлаhан байха юм. Революциин урда тээ Дурна зүгэй эгээл гээгдэнги оронуудай нэгэн байhан Монгол эршэтэй түргэнөөр хүгжэhэн аграрно-индустриальна социалис орон болотороо урганхай. Олон зуун жэлэй экономическа болон соёлой гээгдэнги байдалые дабан гаралгын, монгол арадай заншалта ажабайдалые хубилган шэнэдхэлгын баян дүй дүршэлые гүнзэгыгөөр шэнжэлэн үзэжэ, үргэнөөр дэлгэрүүлхэ шухала болонхой. Энэ зорилгоор МНР-эй болон СССР-эй Наукануудай академинүүдэй хоорондо «Этническэ түүхэ болон МНР-тэхи мүнөө үеын этно-соёлой хубилалтанууд» гэhэн темые суг хамта шэнжэлхэ тухай хоер талын хэлсээн баталагдаа hэн. Энэ хүдэлмэридэ Буряадай филиалай Ниитын эрдэмэй институт мүн лэ хабаадуулагданхай. Дурсагдаhан темээр хүдэлмэри ябуулхын тула байгша оной август hарада институдай этнографиин секторэй хүдэлмэрилэгшэд К. Д. Басаева, Д. Д. Нимаев болон Б. Р. Зориктуев совет этнографическа отрядай бүридэлдэ орожо, Монголой Арадай Республика ошобо.

Улаан-Баатар ерэhэнэй удаа Буряадай эрдэмтэдые МНР-эй Наукануудай академиин вице-президент академик Ш. Нацагдорж хүлеэн абаба. Хэгдэхээр хараалагдаhан хүдэлмэри тухай хөөрэлдөөн боложо, зарим тэды тодорхойлолтонууд оруулагдаба. Республикын ниислэл хотодо хэдэн үдэр байhанай удаа хээрын этнографическа материалнуудые суглуулхын тула манай эрдэмтэд МНР-эй АН-ай Түүхын институдай хүдэлмэрилэгшэ Г. Цыренхандтай хамта Хэнтэйн аймаг мордобо. Батширээтэ, Биндэр, Дадал гэhэн гурбан сомондо хүдэлмэри эрхилэгдээ. Хүдөө ажахын хамтаралнуудай, бригаданuудта, фермэнүүдтэ болон малшадай байрануудта олон хүнүүдтэй болоhон уулзалганuудай үедэ саашанхи хүдэлмэридэнь ашатай түүхын, улад зоной заншалта болон шэнэ соёлой, ажаhуудалай талаар олон янзын материал олдоо.

Хээрын хүдэлмэринүүдэй дүүрэhэнэй удаа этническэ түүхын, соёлой талаар Монгол ороной арадуудай харилсалгын этническэ зүйлнүүдые шэнжэлэлгын шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсэhэн монгол-совет этнографическа түрүүшын симпозиум Улаан-Баатарта болобо.

Академик Ш. Нацагдорж симпозиумые оролто үгөөр нээбэ.

hонирхолтой элидхэлнүүдые совет эрдэмтэд сугларагшадай анхаралда дурадхаба. Жэшээнь, СССР-эй АН-эй Этнографиин институдай Ленинградтахи отделениин Азиин арадуудай секторые даагша А. М. Решетовэй элидхэл XX зуун жэлэй эхиндэ Монгол орондо тохёолдоhон этно-демографическа байдалда, Этнографиин институдай Москвагай отделениин ахалагша эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэ Н. Л. Жуковскаягай элидхэл монголой арадай соёлые шэнжэлгын гол асуудалнуудта зорюулагдаа. Симпозиумой хүдэлмэридэ Улаан-Үдын этнографууд мүн лэ хабаадалсаа.

Монголой хэблэл, радио болон телевидени симпозиумой хүдэлмэри тухай үргэнөөр мэдээсэжэ байгаа.

1984 ондо Буряадай этнографууд аха дүү Монгол орон худар үшөө дахин ошохоор хараална.

Б. РАДНАЕВ.

Бин бидэ хоёр
Бэе бэедээ
Хара багаhaa
Халуун дуратай
Ханинар гэшэбдэ,
Харана гүт?
В. МУЛЛЕРАЙ фотоэтюд.

ШОГ РАССКАЗ

ОРПООНОЙ ДУУН

Урда сагта Опоонтиин Орпоон гэжэ хүн ажалшье хэгүй, айлаар хэсэжэ архи амнадаг байба. Дүтэ тойрохи айлнууд Орпоониие хардаа абахаа болижо, архиие хэжэ үгэдэггүй болоо hэн.

Орпоон зунай сагта холыншье айлнуудта гараhаар ... зайдаг, танхатай хиинь хооhондог, худал хуурмаг хоб-жэб тараадаг болоо. Хатуу архи нэрэдэг гэжэ зэргэтэй болоhон Балма хүгшэнэйдэ нэгэтэ хүрэжэ, саана наана, худал хуурмаг хэдэ гаргажа hуутараа:

—hарха үбгэнэй бэлшээрэй ябаhан малдань баабай доттолжо. hаамхай үнеэтнай, туглахаа гүнжэеэнь бархирхёо гэлсэнэ. Танай энээхэн хүүхэн мэтэ гэлэй, гэжэ хүгшэнэй шарайе шэртэн, юун гэхыень хүлеэн, адаглан hууба.

—Хари даа, хөөрхэй. Манай үнеэн ойн амитанай hабартаа орошоогүй hаа hайн бэлэй. Хараха махаашье хүн байха бэшэ даа. Хүбүүмнай үбhэеэ абахаяа ошоhоор эрэнэшьегүй, — гэжэ, хүгшэн галаа үдхэлнэ.

Энээниел хүлеэжэ hуухан Орпоон:

— Хаа-яа бишье тэхэрюулээд үгэнэ аабзаб даа. Юрэдөө, ямар хашарал байха hэм. Хүдөөгэй хүхэ ногооной хүсэн ехэ даа. hаалимнай нэмээжэ, hархагнай хатуу болохо ха юм. —гээд, улаан гүйлин гүсэеэнь ниидээ hалгаанай, урал амаяа долёодоогоно.

— Хари, хари. Орпоомни, Буянтымни үеын нүхэр байхаш, тингэжэ туhаяа хүргэлсыш даа, хожомойшье бологдог байна бээзбди, гэжэ, гэнэ. гэзэд, Балма хүгшэн hууриhаа бодожо, гүүлин гүсэеэ шэрэм дээрэhээ абаад, нэгэ аяга архи Орпооной урда табиба. Нэрэмэл архиин охин Орпооной хамар сохижо, шулhэнинь hайраба.

— Урдахи сайгаа ужа, зөөхэй эдижэ hуугаад домботоо бариш даа, — гэжэ хүгшэн газаашаа гараба.

Гансааран үлэhэн Орпооной гүсэнгөө хабхабые абажа харахадань, тэрэнь дүүрэн архи байба. ... hоггоолшин ... гэрэй ... hайхан ... байба.

Орпоон хүгшэнэй газаа ябаха hамбаанда гүсэеэ хооhолжорхёод, үшөө нэгэ гүсэ хэжэ үгыш даа гэхэ hанаатай хүлеэнэ.

Балма хүгшэнэй орожо ерэхэдэ, Орпоон хүрин улаан, хүлhэ hалhан болошоhон юумэ.

—Ба-Ба-Балма эжы, үшөө нэгэ гүсэ хэжэ бэзээ даа, — гээд, гүсэ тэээшэ зааба.

— Түрүүн урдахиие ууг даа, Орпоон, hоггоолшин—гэжэ хүгшэн хэлээд, урдахи гүсэнинь үргэжэ үзэхэдэнь, тэрэнь хоохоро байшоhон hэн. Энэмни hоггоошоохон бэ гэжэ hаналhан Балма хүгшэн:

—«Архи ууhан газаашаа, аарса ууhан досоошоо» гэдэг юм, дуу дуулалши, Орпоон, — гэбэ.

Орпоон зүүн нюдэеэ шэб анижархёод:

— Дуулахал даа, дуулаха... Ба-Ба-Балма эжы, бишни дуулахал даа, ... — гээд, бага зэргэ дуугай hамба.

Архингаа хатууда
hогтообүбээ-ээ...
Абгынгаа хүндэдэ
hогтобоб даа-аа...

— гэжэ дуулажархёод, хорд, хорд, зохоодожо hуутараа, салашань:

Арза, хорзын хатууда
Абтаагүйхэн Орпоон даа-аа,

—гээд, гэнтэ hэрээ орохондоо болохододо, Балма хүгшэнhөө үшөө архи эрихэ hанаатай харан гэhээнь, тэрэнь гуламтаа амарта үйлаганан, нюдэнhөө нёлбохон дуhалуулжа hууба. Хүгшэнэй уя хүрэхэ дуулажархёод байнаб гэжэ hанаад:

—Ба-Ба-Балма эжы! Яатараа уярба гээшэбта даа, бишни үшөөшье гоёхон дуунуудые уянгатуулан дуулахабди, тиихэдэм яаха гээшэбта, — гэжэ ехэл hаахаруугаар Орпоон hуури дээрээ оболзобо.

—Болил даа, Орпоон, хүнэй... Нёдондо энэ үдэр hүрэгэймни эгээл hайн, hү ехэтэйшье, тулдоо hайн эрэгшэ үнеэмни энээхэн урдахи шабартаа зоогдожо үхэшэhэн юм. Эрэгшэнэйм бэлээ ... хэдээ, эгээл шинии дуулаhан шэнгээр мөөрэдэг бэлэй, — гэжэ Балма хүгшэн ... hамнии. Шинии дуулахада, эрэгшэмнэй hанаад, досоом багтаагүй, нюдэмни нёлбоhон дуhалаба. Саашадаа дуулаа hааши, урдынгаа үхэhэн малнуудые hанажа бэрушье болошоохой бэ, гэ дуула, ... даа, — гээд хүгшэн газаашаа гараба.

Орпооншье гүсэеэ шабхаад, дуугайхан гаража талинхаар, дахин уэгдэхэгүй hэн гэдэг.

Д. АЮШЕЕВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаhанда. «Коллективэйнгээ нэрээр хүсэтэйдэ» — Н. Екимовскаягай статья. «Хэлсэн юумээшье үнэтэй» — Р. Ахметовэй статья.

Хоёрдохи хуудаhанда. Партиина ажабайдал: тоосоон ба нүнгалта. «Бидэнэй ... хэрэглэдэг ...» — суглуулбари.

Гурбадахи хуудаhанда. «Харгы зам шалгалта хэнэ» — Л. Бартуновай статья. Хилын саанаhаа.

Дурбэдэхи хуудаhанда. «Академийн уулзалга» — С. Балдуевай статья.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54—54. зам. редактора—2-68-08, зам редактора—2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05 пропаганды—2-56-23 промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63 информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61 выпускающие—2-35-95, отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина 35. Н-04675. Заказ № 255. Индекс [illegible]